

Franchise Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkemenin Belirlenmesi^(*)

Determination of the Competent Court in Disputes Arising from Franchise Agreements

Betül AZAKLI ARSLAN

Öğretim Görevlisi Doktor
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Adalet Meslek Yüksekokulu

Anahtar Kelimeler

Franchise Sözleşmesi,
İsimsiz sözleşme,
Görevli Mahkeme,
Ticari Dava,
Sınai Mülkiyet Hakları.

Öz

Franchise sözleşmesinin hukukî niteliğinin öteden beri tartışmalı olması, medenî usul hukuku bakımından bazı sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunların en önemlilerinden birisi de franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, davaların hangi mahkemede açılacağına belirlenmesidir. Söz konusu uyuşmazlıklarda görevli mahkemeye ilişkin özel bir kanunî düzenleme de bulunmamaktadır. Bu nedenle franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda mahkemelerin görevi, davaların hangi mahkemede açılacağı belirlenirken kullanılan kriterler üzerinden değerlendirme yapılarak tespit edilmektedir. Türk hukukunda görevli mahkeme belirlenirken farklı kriterler üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Bu kriterler, uyuşmazlığın niteliği ve/veya tarafların statüleri yahut uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin hangisi olduğuna bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Özellikle, franchise sözleşmesinin hukukî niteliğinin isimsiz sözleşme olması ve birden çok sözleşmeye ilişkin unsuru içerisinde barındırması, bu sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklara uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin belirlenmesinde tereddütte neden olmaktadır. Çalışmamızda bu çerçevede franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin tespiti, söz konusu sözleşmelerden doğabilecek farklı nitelikteki uyuşmazlıklar göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Bu inceleme için öğretilerdeki görüşlerin yanı sıra Yargıtay ve bölge adliye mahkemesi kararları değerlendirilmiş ve önemli bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Keywords

Franchise Agreement,
Innominate Contract,
Competent Court,
Commercial Litigation,
Industrial Property
Rights.

Abstract

The legal nature of franchise agreements has long been a subject of debate, leading to issues in the context of procedural law. One of the most important issues is the determination which court has jurisdiction over disputes arising from franchise agreements. There is no specific legal regulation regarding the competent court for such disputes. Therefore, the jurisdiction of the courts in disputes arising from franchise agreements is determined based on the criteria used to identify which court should hear the case. In Turkish law, different criteria are used to determine the competent court, depending on the nature of the dispute, the status of the parties, and the substantive legal provisions applicable to the dispute. Specifically, the legal nature of the franchise agreement as an unnamed contract containing elements of multiple agreements creates uncertainty in determining the substantive legal provisions applicable to disputes arising from such agreements. In this study, we examine the determination of the competent court in disputes arising from franchise agreements, considering the different types of disputes that may arise from such agreements. For this examination, we have evaluated the opinions in the literature as well as the decisions of the Supreme Court and regional courts of appeal, and have reached some important conclusions.

^(*) Araştırma Makalesi.

Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 27.06.2024, Kabul Tarihi: 09.07.2024.

GİRİŞ

Günlük hayatta mal ve hizmet sektöründe franchise sözleşmesiyle sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu sözleşme ile franchise veren, pazarlama anlayışı, gayri maddî mallar gibi franchise paketi veya sistemi franchise alanın kullanımına sunma borcunu üstlenmekte ve franchise alan da bunun karşılığında ücret ödeme ve sürümü artırma yükümlülüğü altına girmektedir¹. Franchise sözleşmesine ilişkin özel bir kanunî düzenleme bulunmamaktadır. Söz konusu sözleşme, kanunda düzenlenen sözleşme türlerinin herhangi birine tam olarak uymamakla birlikte içerisinde bu türlerin unsurlarını barındırmaktadır. Bu niteliği gereğince de franchise sözleşmesinin isimsiz sözleşme olduğu savunulmakta, ancak isimsiz sözleşme türlerinden hangisine girdiği halen tartışılmaktadır.

Franchise sözleşmesinin hukukî niteliğinin öteden beri tartışmalı olması, medeni usul hukuku bakımından bazı sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunların en önemlilerinden birisi de, franchise sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda, davaların hangi mahkemede açılacağına belirlenmesidir. Franchise sözleşmesinin farklı türde sözleşmelere ait unsurları içerisinde barındırması nedeniyle bu sözleşmeden doğan uyuşmazlıklar birden çok hukuk disipliniyle ilgilendirebilmektedir. Bu durum, uyuşmazlık doğması halinde görevli mahkemenin belirlenmesini etkilemektedir. Söz konusu sözleşmeden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme, çoğunlukla uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerine bağlı olarak değişmektedir. Öte yandan franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, sadece uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümleri değil, uyuşmazlığın tarafları ve uyuşmazlığın konusu da görevli mahkeme belirlenirken dikkate alınmaktadır.

Franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, davaların hangi mahkemede açılacağı, öğretideki görüşlerin yanı sıra Yargıtay ve bölge adliye mahkemesi kararlarına konu edilmiştir. Bu konuda verilen yakın tarihli yargı kararlarında yeknesaklık bulunmakla birlikte, ilk derece mahkemeleri arasında halen olumsuz görev uyuşmazlığı çıkmaktadır². Ayrıca, söz konusu uyuşmazlıklarda, üst derece mahkemelerinin daireleri arasında iş bölümünün yanlış tespit edildiğine ilişkin kararlara da rastlanmaktadır³. Bu çalışmada, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin tespitinde kullanılan kriterler söz konusu kararlar ışığında incelenecektir. Konu ele alınırken öncelikle görevli mahkemenin belirlenmesine ilişkin genel kurallara yer verilecek, ardından franchise sözleşmesinin genel özellikleri ve bu sözleşmelere uygulanacak maddî hukuk kuralları irdelenecektir. Son olarak görevli mahkemenin belirlenmesinde kullanılan kriterler ışığında franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemeler tespit edilecektir.

I. GÖREVLİ MAHKEMENİN BELİRLENMESİ

A. Göreve İlişkin Temel Kuralları

Özel hukuka ilişkin bir uyuşmazlık nedeniyle açılacak bir davanın hangi ilk derece mahkemesi tarafından görüleceği görev kuralları ile tespit edilmektedir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) m. 1'de, görev kurallarının kamu düzenine ait olduğu⁴ ve ancak kanunla belirlenebile-

¹ AYDOĞDU, Murat / KAHVECİ, Nalan: *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 32; EREN, Fikret: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 983-984; GÜRZUMAR, Osman Berat: *Franchise Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerin Temelini Oluşturan "Sistem"lerin Hukukten Korunması*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1995, s. 26; KIRCA, Çiğdem: *Franchise Sözleşmesi*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997 (Franchise Sözleşmesi), s. 20.

² Kayseri 2. Asliye Ticaret Mahkemesi, T. 21.02.2024, E. 2023/1002, K. 2024/174; Bakırköy 2. Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, T. 30.03.2022, E. 2021/514, K. 2022/42; İstanbul Anadolu 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, T. 15.02.2022, E. 2020/716, K. 2022/109; İzmir 4. Ticaret Mahkemesi, T. 23.06.2022, E. 2022/134, K. 2022/639; Ankara 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, T. 28.05.2021, E. 2021/121, K. 2021/376; Bakırköy 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, T. 15.11.2021, E. 2021/552, K. 2021/1010 (Lexpera).

³ İstanbul BAM, 16. HD, T. 21.03.2019, E. 2019/610, K. 2019/629; İstanbul BAM, 18. HD, T. 25.03.2021, E. 2021/754, K. 2021/636; İstanbul BAM, 18. HD, T. 17.01.2020, E. 2020/276, K. 2020/231; İstanbul BAM, 18. HD, T. 03.06.2020, E. 2020/933, K. 2020/710 (Lexpera); İstanbul BAM, 16. HD, T. 20.06.2018, E. 2018/2171, K. 2018/1423; İstanbul BAM, 16. HD, T. 09.05.2018, E. 2018/1846, K. 2018/1131 (Legalbank).

⁴ Öğretide görev kurallarının kamu düzeninden olup olmadığına ilişkin tartışmalar için bkz. ASLAN, Ali Çetin: *Medeni Usul Hukukunda Görev*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 351 vd.

ceği ifade edilmektedir⁵. Bu düzenleme, Anayasa m. 142’de yer alan mahkemelerin görevinin kanunla düzenlenmesi gerektiğine ilişkin hükmün uzantısı niteliğindedir. İlk derece mahkemelerinin görevine ilişkin genel kurallar, HMK m. 2 ve 4 hükümlerinde; ilaveten 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’unda düzenlenmiştir. Özel mahkemelerin görev alanına ilişkin kurallar ise, özel kanunlarda ayrı düzenlemelere [örneğin, 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu (İMK) m. 5; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 5; 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) m. 156] konu edilmiştir.

Bir davada, mahkemenin görevi belirlenirken ilk olarak göreve ilişkin özel bir kanun düzenlemesi bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir⁶. 5235 sayılı Kanun m. 6/3’te özel mahkemelerin görevi saklı tutulmuştur. İlgili düzenlemede ayrıca, görevli mahkeme belirlenirken aksine bir düzenlemenin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi ve aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece genel mahkemelerin görevli kılınması gerektiği ifade edilmektedir. Özel bir mahkemenin görevli olmaması halinde, ayrıca bir değerlendirme yapılarak uyuşmazlığın sulh hukuk mahkemesinin görev alanına girip girmediği tespit edilmelidir. 5235 sayılı Kanun m. 6/2’de ve HMK m. 2’de, asliye hukuk mahkemesinde uyuşmazlığın görülebilmesi, özel kanunlarda o uyuşmazlık için görevli mahkemeye yönelik bir düzenleme bulunmamasının yanı sıra, sulh hukuk mahkemesinin görevli bulunmaması şartına bağlanmıştır. Ayrıca, görevli mahkeme belirlenirken özel mahkemelerin her yargı çevresinde kurulmadığı dikkate alınmalıdır. Özel mahkemelerin bulunmadığı yargı çevrelerinde, bu mahkemenin görevli olduğu uyuşmazlıklarda dava, görevli mahkeme sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde görülmelidir⁷.

Mahkemelerin görevi bir dava şartıdır (HMK m. 114/1-c). Mahkemelerin görevinin dava şartı olmasına bağlanan ilk sonuç, varlığının davanın her aşamasında hâkim tarafından re’sen araştırılabilmesi ve tarafların her zaman mahkemenin görevli olmadığını ileri sürebilmesidir (HMK m. 115/1). Görev kurallarına aykırılığın ilk derece mahkemelerinde fark edilmemesi halinde, üst derece mahkemeleri tarafından re’sen inceleneceği düzenlenmiştir (HMK m. 355). Mahkemece re’sen veya taraflardan birinin talebi üzerine görevli mahkemeye ilişkin dava şartının noksan olduğu tespit edildiği takdirde, dava usûlden reddedilmelidir (HMK m. 115/2). Görevin dava şartı olmasına bağlanan bir diğer sonuç

⁵ Görev kurallarının aksinin taraflarca kararlaştırılmayacağına ilişkin bkz. ANSAY, Sabri Şakir: *Hukukta Yargılama Usûlleri*, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1960, s. 80; ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder / TAŞPINAR AYVAZ, Sema / HANAĞASI, Emel: *Medeni Usûl Hukuku*, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 214; ASLAN, s. 268; ATALI, Murat: “Hukuk Yargılamamızda Genel Mahkemeler, Görev Kavramı ve Görevsizlik Kararı”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1995, Prof. Dr. Halil Cin’e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı Özel Sayısı, s. 537; ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin: *Medeni Usûl Hukuku*, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, 162; BERKİN, Necmettin Mehmet: *Tatbikatçılara Medeni Usûl Hukuku Rehberi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1981, 71; BİLGE, Necip / ÖNEN, Ergun: *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1978, s. 173; GÖRGÜN, L. Şanal / BÖRÜ, Levent / KODAKOĞLU, Mehmet: *Medeni Usûl Hukuku*, 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 103; KARAFAKİH, İ. Hakki: *Hukuk Muhakemeleri Usûlü Esaslar*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara, 1952, s. 45; KARSLI, Abdurrahim: *Medeni Muhakeme Hukuku*, 4. Baskı, Alternatif, İstanbul, 2014, s. 205, 395; KURU, Baki / AYDIN, Burak: *Medeni Usûl Hukuku El Kitabı, Cilt I*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 151; PEKCANİTEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya (Ed.): *Pekcanitez Usûl, Medeni Usûl Hukuku, Cilt I*, 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Yazar, Pekcanitez Usûl), s. 240; PEKCANİTEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet: *Medeni Usûl Hukuku*, 9. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 67; TANRIVER, Süha: *Medeni Usûl Hukuku, Cilt I*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 153; ULUKAPI, Ömer: *Medeni Usûl Hukuku*, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 151; UMAR, Bilge: *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 15; YILMAZ, Ejder: *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Cilt I*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 42.

⁶ AKKAN, *Pekcanitez Usûl*, s. 233; ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 204; ASLAN, s. 56; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 135; KARSLI, s. 395; ULUKAPI, s. 48.

⁷ ALANGOYA, Yavuz / YILDIRIM, M. Kâmil / DEREN YILDIRIM, Nevhis: *Medeni Usûl Hukuku Esasları*, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 22 vd.; ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 104; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 135, 136; BUDAK, A. Cem / KARAASLAN, Varol: *Medeni Usul Hukuku*, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, 2023, s. 47; GÖRGÜN / BÖRÜ / KODAKOĞLU, s. 31; KARSLI, s. 83; KURU / AYDIN, s. 242; PEKCANİTEZ / ATALAY / ÖZEKES, s. 38; ULUKAPI, s. 151. Öğretide *Göksu*, asliye hukuk mahkemelerinin özel mahkeme bulunmayan yerlerde, o mahkemenin sıfatıyla davaya bakmasına izin veren bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğunu ileri sürmektedir. Yazara göre, mevcut durumda 5235 sayılı Kanun m. 6/3’te yer verilen “özel kanunlarla kurulan hukuk mahkemelerinin görevleri saklıdır” ifadesi, aynı maddenin 2. fıkrasında yer alan “Asliye hukuk mahkemeleri, sulh hukuk mahkemelerinin görevleri dışında kalan ve özel hukuk ilişkilerinden doğan her türlü dava ve işler ile kanunların verdiği diğer dava ve işlere bakar” düzenlemesinin bu konuda temel yasa olduğu kabul edilse dahi, bu sonucun kabul edilmesine engeldir. GÖKSU, Mustafa: “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Tadili İhtiyacı ve Bu Konudaki Tasarı Taslağının Değerlendirilmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2017, Sayı 32, s. 87. Öğretide *Aslan* ise, benzer bir kanun düzenlemesine ihtiyacın mevcut olduğunu kabul etmekle birlikte, bu ihtiyacı görevin ancak kanunla belirlenmesi gerektiği gerekçesine dayandırmaktadır. ASLAN, s. 76.

ise, varlığının ön inceleme aşamasında irdelenecek olmasıdır. HMK m. 137/1 gereğince, ön inceleme aşamasında öncelikle dava şartlarının ve ilk itirazların varlığı incelenmeli, ardından uyuşmazlık konuları belirlenmelidir. Ancak ön inceleme aşamasında görev konusunun yanlış değerlendirilmesi ya da hiç değerlendirilmemesi, sonraki aşamalarda görevsizlik kararı verilmesini engellemektedir⁸. Nihayet mahkemelerin görevinin dava şartı olmasına bağlanan sonuçlardan biri de görevli mahkemenin davanın açıldığı an esas alınarak belirlenmesidir⁹.

Mahkemenin görevli olması, tamamlanabilen bir dava şartı olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle görevsiz mahkemede dava açıldığı takdirde dava şartı eksikliğinin tamamlanması için kesin süre verilemez. Bu halde davanın görevsiz mahkeme tarafından dava şartı yokluğu nedeniyle usûlden reddi gerekir.

B. Görevli Mahkemenin Belirlenmesinde Dikkate Alınan Kriterler

Mahkemelerin görev alanı belirlenirken hukuk sistemleri farklı kriterleri esas alarak bir sınıflandırma yapmaktadır¹⁰. Türk hukuku bakımından mahkemelerin görev alanı, uyuşmazlığın niteliği, tarafların statüleri veya her iki kriter birlikte yahut uyuşmazlığa uygulanacak maddi hukuk kuralları dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu kriterlere uygun olarak mahkemeler, genel ve özel mahkemeler şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Asliye hukuk mahkemeleri, özel hukuk ilişkilerinden kaynaklanan dava ve işler bakımından genel görevli mahkeme olarak kabul edilmiştir (HMK m. 2). Aksine düzenleme bulunmadığı müddetçe asliye hukuk mahkemeleri, malvarlığı haklarına ve şahıs varlığına ilişkin davalarda görevlidir. Bu davalarda dava konusunun değer ve miktarına bakılmaz. Buna göre, asliye hukuk mahkemelerinin görev alanı, diğer mahkemelerin görev alanı dışında kalan uyuşmazlıklara ilişkin olarak belirlenmektedir. Sulh hukuk mahkemeleri ise HMK’de ya da diğer kanunlarda sayılan ve birbirleriyle bağlantısı kurulamayacak olan uyuşmazlık türleri bakımından görevlendirilmiştir¹¹. Örneğin, kira ilişkisinden doğan tüm uyuşmazlıklarda, ortaklığın giderilmesi davalarında ve zilyetliğin korunması davalarında sulh hukuk mahkemesi görevlidir (HMK m. 4). Buna göre, sulh hukuk mahkemesinin görev alanı, uyuşmazlık konusunun niteliğine göre belirlenmektedir.

Özel mahkemelerin bakacakları davalar ve işler ise, kendi özel kanunları tarafından belirlenmektedir¹². Bu düzenlemelerde özel mahkemelerin görev alanı çoğunlukla belirli türdeki veya belirli kişiler arasındaki uyuşmazlıklar dikkate alınarak belirlenmiştir¹³. Örneğin, bir ticari dava türü olan nispi ticari davada, “her iki tarafın tacir olması” ve uyuşmazlığın “her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili olması” şartı aranmaktadır (TTK m. 4/1). Nispi ticari davalar, TTK m. 5 gereğince asliye ticaret mahkemelerinin görev alanında sayılmaktadır. O halde, asliye ticaret mahkemelerinin görev alanı belirlenirken tarafların

⁸ ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 215; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 162, 163; GÖRGÜN / BÖRÜ / KODAKOĞLU, s. 103; PEKCANITEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya (Ed.): *Pekcanitez Usûl, Medeni Usûl Hukuku, Cilt II*, 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Yazar, Pekcanitez Usûl), s. 954; PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, s. 214; TANRIVER, s. 682; ULUKAPI, s. 151.

⁹ ASLAN, s. 306; PEKCANITEZ, Hakan: “Medeni Usûl Hukuku’nda Görev Kurallarının Zaman İtibariyle Uygulanması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt 4, Sayı 2, s. 178; ÜSTÜNDAĞ, Saim: *Medeni Yargılama Hukuku*, Yazarın Kendi Yayını, İstanbul, 2000, s. 171. Dava şartlarının davanın açıldığı an esas alınarak kontrol edileceğine ilişkin bkz. ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 355; GÖRGÜN / BÖRÜ / KODAKOĞLU, s. 276; KARSLI, s. 435; KURU / AYDIN, s. 396; PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, s. 248; POSTACIOĞLU, İlhan / ALTAY, Sümer: *Medeni Usûl Hukuku Dersleri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 436; TANRIVER, s. 682; ULUKAPI, s. 257; UMAR, s. 368; YILMAZ, s. 2699.

¹⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ASLAN, s. 379 vd.

¹¹ ASLAN, s. 109; POSTACIOĞLU / ALTAY, s. 102.

¹² AKKAN, *Pekcanitez Usûl*, s. 135; ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 103; BİLGE / ÖNEN, s. 38; BUDAK / KARAASLAN, s. 53; KURU / AYDIN, s. 68; ÜSTÜNDAĞ, s. 48; PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, s. 39; POSTACIOĞLU / ALTAY, s. 101; ULUKAPI, s. 235.

¹³ AKKAN, *Pekcanitez Usûl*, s. 135; ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 102; ASLAN, s. 110; ATALI, s. 526; BİLGE / ÖNEN, s. 31, 38; KARAFAKİH, s. 25; KARSLI, s. 89; KURU / AYDIN, s. 68; TANRIVER, s. 107; ULUKAPI, s. 46. Özel mahkemelerin görevinin uyuşmazlık konusuna göre belirleneceğine ilişkin bkz. BUDAK / KARAASLAN, s. 47.

statülerinin yanı sıra uyuşmazlık konusunun niteliği de dikkate alınmaktadır¹⁴. İşaret edilen kriterlerin benzer şekilde esas alındığı özel mahkemelerden bir diğeri iş mahkemesidir. İş mahkemeleri, İş Mahkemeleri Kanunu m. 5/1-a’da, “5953 sayılı Kanuna tabi gazeteciler, 854 sayılı Kanuna tabi gemi adamları, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa veya 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun İkinci Kısımının Altıncı Bölümünde düzenlenen hizmet sözleşmelerine tabi işçiler ile işveren veya işveren vekilleri arasında, iş ilişkisi nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukuk uyuşmazlıklarına” yönelik dava ve işlere bakmakla görevlendirilmiştir. Buna göre, iş mahkemelerinin görev alanı hem uyuşmazlık konusunun işaret edilen kanunlardan doğan bir iş ilişkisine dayanması hem de tarafların işçi, işveren veya işveren vekili olmaları şartına bağlı olarak belirlenmektedir¹⁵.

Özel mahkemelerin görev alanı belirlenirken uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerine bağlı olarak hareket edilen düzenlemeler de bulunmaktadır¹⁶. Örneğin, SMK m. 156 gereğince fikrî ve sınaî haklar hukuk mahkemesi (FSHHM), bu Kanun’dan doğan davalarda görevlidir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) m. 76’ya göre, bu Kanun’da düzenlenen hukukî ilişkilerden kaynaklanan dava ve işlerde FSHHM görevlidir. Dolayısıyla FSHHM’nin görev alanı, uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerine göre belirlenmektedir. Benzer bir durum mutlak ticari davalarda görevli mahkemenin belirlenmesi halinde de mevcuttur. Örneğin, TTK m. 4’te, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın TTK’den, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun (TBK) ilgili düzenlemelerinde belirlenen hususlardan kaynaklanan davalar ticari dava sayılmıştır. Ticari davaların bu türünde asliye ticaret mahkemesinin görev alanı, uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerine bağlı olarak belirlenmektedir.

II. FRANCHİSE SÖZLEŞMESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

A. Tanımı ve Temel Unsurları

Franchise sözleşmesi öğretilerde¹⁷ ve içtihatlarda¹⁸ farklı şekillerde tanımlanmıştır. Ticari Acentelik, Franchise ve Dağıtım Sözleşmelerine İlişkin Avrupa Hukuku İlkeleri’nde (*Principles of European Law on Commercial Agency, Franchise and Distribution Contracts/ PEL- CAFDC- 3:101*)¹⁹ franchise sözleşmesi, “franchise veren- sözleşmenin bir tarafı-, franchise alana- sözleşmenin diğer tarafı- ücret

¹⁴ ASLAN, s. 569. Öğretilerde *Kırca*, ticari davalar için tarafların tacir ya da uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olup olmamasının değil, uyuşmazlığın niteliğinin esas alınması gerektiğini ileri sürmektedir. KIRCA, İsmail: “Nispi Ticari Davaya Dair”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2017, Cilt 33, Sayı 1, s. 57.

¹⁵ ASLAN, s. 574; ERDÖNMEZ, Güray: *İş Mahkemeleri ve İş Mahkemelerinde Yargılama Usûlü*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1998, s. 21; TURGUT, Oya: *İş Yargılaması Usûl Hükümleri*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 40.

¹⁶ Öğretilerde *Budak*, özel mahkemelerin görev alanının dava konusu uyuşmazlığın esas itibarıyla özel mahkemenin ihtisaslaştığı hukuk dalının konusuna girip girmediğine göre belirlenmesi gerektiğini, zira uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükmüne göre görevli mahkemenin görevini belirleyen kanunun yanı sıra, başka maddî hukuk hükümlerine başvurulmasının da kaçınılmaz olduğunu, özellikle Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu gibi temel kanunlarda yer verilen genel hükümlerin özel kanun hükümleri ile birlikte uygulanmasının olağan olduğunu, bu gibi durumlarda görevli mahkemenin nasıl belirleneceği konusunun açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç olduğunu ileri sürmektedir. BUDAK, A. Cem: “Yargıtay’ın 2000-2003 Yılları Arasında Yayınlanan Medeni Usûl Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi”, *Medeni Usûl ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı II-III*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2007, s. 100-101. Aynı yönde bkz. BUDAK / KARAASLAN, s. 53. Öğretilerde *Aslan* da mahkemelerin görev alanının bir kanundan kaynaklanan uyuşmazlıklar şeklinde belirlenmenin kanun yapma tekniği bakımından sorunlu olduğunu, bu nedenle hukukî ilişkinin esas alınmasının daha faydalı olacağını ileri sürmektedir. ASLAN, s. 392.

¹⁷ ALTINOK ORMANCI, Pınar: “Franchise Sözleşmesinin Haklı Sebep Feshinde Hizmet ve Adi Ortaklık Sözleşmelerine İlişkin Hükümlerden Yararlanılıp Yararlanılamayacağı Sorunu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2013, Cilt 4, Sayı 13, s. 378; AYDOĞDU / KAHVECİ, s. 30; EREN, s. 982; GÜRZUMAR, s. 10; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 19; TOPÇUOĞLU, Metin: “Franchise Sözleşmesinde Bağlayıcı Kayıtlar ve Rekabet Hukuku”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2003, Cilt 22, Sayı 1, s. 114; YENİOCAK, Umur: *Franchise Sözleşmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 29. Mukayeseli hukukta bkz. SCHULTHESS, Victor: *Der Franchise-vertrag nach schweizerischem Recht*, Schulthess Polygraphischer Verlag, Zürich, 1975, s. 22; SKAUPY, Walther: “Das ‘Franchising’ als zeitgerechte Vertriebskonzeption”, *Der Betrieb*, 1982, Sayı 47, s. 2446.

¹⁸ “Franchising, bir ürün veya hizmetin imtiyaz hakkına sahip tarafın belirli bir süre şart ve sınırlamalar dahilinde işin yönetim ve organizasyonuna ilişkin bilgi ve destek sağlamak suretiyle imtiyaz hakkına konu ticari işleri yürütmek üzere ikinci tarafa verdiği imtiyazdan doğan uzun dönemli ve sürekli iş ilişkileri bütünü olup, birbirinden bağımsız iki taraf arasında meydana getirilen sözleşmesel ilişkidir.” Yargıtay, 19. HD, T. 25.06.2001, E. 2001/819, K. 2001/4917 (Lexpera).

¹⁹ Franchise sözleşmesinin tanımına, ilk kez Rekabet Kurumu Başkanlığı tarafından çıkarılan ve yürürlükten kalkan 1998/7 sayılı Franchise Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği’nde yer verilmiştir. (16.12.1998 tarihli ve 23555 sayılı Resmî Gazete).

karşılığında kendi ağı içerisinde belirli ürünlerin kendi adına satılması amacıyla bir işi (franchise işi) yürütme hakkı vermenin yanı sıra ona ticari adını veya markasını ve diğer fikri mülkiyet haklarını; know-how'ı ve iş yönetimini kullanma hakkını ve yükümlülüğünü verdiği sözleşme" şeklinde tanımlanmıştır. Franchise sözleşmesi, iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu sözleşme ile franchise verenin franchise paketi veya sistemini (pazarlama anlayışı, gayrî maddî mallar, franchise anlayışı gibi) franchise alanın kullanımına sunma; franchise alanın ise bunun karşılığında ücret ödeme ve sürümü artırma yükümlülüğü bulunmaktadır²⁰. Söz konusu yükümlülükler sözleşme süresi boyunca devam etmektedir. Bu nedenle franchise sözleşmesinin, sürekli borç doğuran bir sözleşme olduğu kabul edilmektedir²¹. Tarafların hakları ve borçları, sözleşmede genel olarak belirlenmekte, iş ilişkisinin detayları içinse ileride birçok münferit sözleşme yapılmaktadır. Bu nedenle franchise sözleşmesi çerçeve sözleşme niteliği taşımaktadır²².

Franchise sözleşmesinin tarafları birbirinden bağımsız, kendi ad ve hesabına çalışan kimselerdir²³. Franchise alanın, franchise veren tarafından verilen talimatlara bağlı olmasının ve kontrollerine katlanma yükümlülüğünün varlığı bağımsızlığını etkilememektedir²⁴. Franchise sisteminin gerekleri nedeniyle franchise veren ve franchise alan arasında ekonomik anlamda bağıllık bulunmaktadır. Ancak franchise alanın ticari faaliyetini ayrı ve bağımsız bir işletmede, kendi ad ve hesabına gerçekleştirmesi, bu faaliyetin rizikosunu üstlenmesi, işletmesi için gereken sermayeyi getirmesi ve malları üzerinde serbestçe tasarrufta bulunması²⁵ gibi hususlar hukukî anlamda bağımsız bir tacir olduğunu ortaya koymaktadır²⁶. Öte yandan franchise alan ve franchise veren arasında dikey bir iş birliği yer almaktadır²⁷. Zira bu kişiler farklı ekonomik basamaklarda yer alsada da sürümü artırmak amacıyla bir arada bulunmaktadır.

B. Hukukî Niteliği

Franchise sözleşmesi çeşitli sözleşme tiplerine ait unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Buna göre söz konusu sözleşme, tipik sözleşmelere ilişkin birtakım unsurlar ile kanunda düzenlenmemiş sözleşmelere dair birtakım unsurların birleştirilmesi neticesinde ve kanunda öngörülmeyen başka bir sözleşme şeklinde kurulmaktadır. Nitekim franchise sözleşmesinin genellikle, satım, kira, hizmet, vekalet, adi ortaklık gibi kanunda düzenlenmiş sözleşmelere ait unsurlar ile lisans, *know-how*, tek satıcılık gibi kanunda düzenlenmemiş sözleşmelere ait unsurları içerecek şekilde kurulduğu ileri sürülmektedir²⁸. Sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde franchise sözleşmesinin bu şekilde kurulmasına izin verilmekte ve bu özelliği gereğince de hukukî niteliğinin isimsiz sözleşme olduğu kabul edilmektedir²⁹. Ancak sözleşmenin isimsiz sözleşme türlerinden hangisine girdiği tartışmalıdır³⁰. Öğretide,

²⁰ KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 109 vd., 169. Tarafların borçlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ALTINOK ORMANCI, s. 379; AYDOĞDU / KAHVECİ, s. 33 vd.; GÜRZUMAR, s. 10 vd.; EREN, s. 993 vd.; TOPÇUOĞLU, s. 118 vd.; YENİOCAK, s. 45 vd.

²¹ ALTINOK ORMANCI, s. 383; AYDOĞDU / KAHVECİ, s. 30; EREN, s. 985; TOPÇUOĞLU, s. 115; YENİOCAK, s. 35.

²² ALTINOK ORMANCI, s. 383; AYDOĞDU / KAHVECİ, s. 31; EREN, s. 985; GÜRZUMAR, s. 28; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 22; TOPÇUOĞLU, s. 116; SKAUPY, s. 2446; YENİOCAK, s. 37.

²³ ALTINOK ORMANCI, s. 379; AYDOĞDU / KAHVECİ, s. 31; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 24; TOPÇUOĞLU, s. 116; SKAUPY, s. 2446; GÜRZUMAR, s. 12; SCHULTHESS, s. 127-128.

²⁴ ALTINOK ORMANCI, s. 379.

²⁵ ALTINOK ORMANCI, s. 379-380; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 25.

²⁶ Franchise alanın bağımsız bir tacir olduğuna ilişkin bkz. ALTINOK ORMANCI, s. 380; GÜRZUMAR, s. 7; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 24 vd.

²⁷ ALTINOK ORMANCI, s. 380; AYDOĞDU / KAHVECİ, s. 32; EREN, s. 987; TOPÇUOĞLU, s. 114; SCHULTHESS, s. 17, 18; SKAUPY, s. 2447; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 28.

²⁸ EREN, s. 984; KALE, Serdar: *Marka Davalarında Yargılama Usulü*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 30, 31; SKAUPY, s. 2447.

²⁹ ALTINOK ORMANCI, s. 385; AYDOĞDU / KAHVECİ, s. 23, 30; EREN, s. 981; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 60; KUNTALP, Erden: *Karışık Muhtevalı Akit*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2013, s. 8; SCHLUEP, R. Walter: *In-nominatverträge, Separatdruck aus "schweizerisches Privatrecht", Bd.VII/1/2. OR-Besondere Verhältnisse*, Helbing & Lichtenhahn Verlag, Basel-Stuttgart, 1979, s. 855; YENİOCAK, s. 33. Franchise sözleşmesini isimsiz sözleşme olarak nitelendiren kararlar için bkz. Yargıtay, HGK, T. 16.05.2019, E. 2019/60, K. 2019/579; Yargıtay, HGK, T. 30.01.2013, E. 2012/671, K. 2013/151; Ankara BAM, 22. HD, T. 16.05.2022, E. 2019/2101, K. 2022/690; İstanbul BAM, 44. HD, T. 28.02.2022, E. 2020/901, K. 2022/733; İstanbul BAM, 3. HD, T. 19.01.2022, E. 2021/975, K. 2022/113 (Lexpera).

franchise sözleşmesinin hukukî niteliğinin karma sözleşme olduğunu ileri süren bir görüş olduğu gibi³¹, bu sözleşmeyi kendine özgü sözleşme biçiminde niteleyen yazarlar³² da bulunmaktadır. Bir grup yazara göre ise franchise sözleşmesi, somut olayın özelliklerine göre hem karma hem de kendine özgü sözleşme şeklinde nitelenebilir³³. Nihayet bir başka fikre göre ise, sözleşmeye uygulanacak hükümler belirlenirken kullanılacak kıyas ve yaratma teorisi dikkate alındığında, franchise sözleşmesinin hukukî niteliğine ilişkin karma ya da kendine özgü sözleşme ayırımına gitmek esasen önemli sonuçlar doğurmamaktadır³⁴.

C. Uyuşmazlığa Uygulanacak Maddî Hukuk Hükümleri

Franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin tespiti, uyuşmazlığa hangi maddî hukuk hükümlerinin uygulanacağını belirlenmesini gerektirmektedir. Yukarıda işaret edilen franchise sözleşmesinin hukukî niteliğine ilişkin öğreti görüşleri, sözleşmeden doğan uyuşmazlıklara hangi maddî hukuk hükümlerinin uygulanacağını belirlenmesiyle yakından ilgilidir. Zira franchise sözleşmesinin hangi tür isimsiz sözleşme olduğu, uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin hangi yöntemle belirleneceğini etkilemektedir.

Franchise sözleşmesinin hukukî niteliğinin kendine özgü isimsiz sözleşme olduğu kabul edildiğinde, bu sözleşmelerden doğabilecek uyuşmazlıklara uygulanacak maddî hukuk hükümleri belirlenirken hâkimin şu sıralamayı dikkate alması gerektiği ileri sürülmektedir³⁵: Hâkim öncelikle sözleşmeyi ve tarafların iradelerini yorumlamalı, bu yorum faaliyeti neticesinde tarafların gerçek iradelerini belirlemelidir. Ardından TBK'nin genel hükümlerine başvurulmalıdır. Uyuşmazlığın bu şekilde çözümünü mümkün olmazsa hâkimin, uyuşmazlık konusunda bir örf ve âdet kuralının varlığını araştırması gerekir. Böyle bir kural bulunmadığı takdirde ise, Türk Borçlar Kanunu'nun özel hükümleri menfaatler durumuna uygun ölçüde kıyasen uygulanmalıdır. Nihayet bu sıralama neticesinde başvurulacak herhangi bir hüküm bulunmadığı takdirde, hâkimin kanun koyucuyumş gibi davranıp kanun boşluğunu doldurması gerekir (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 1).

Franchise sözleşmesinin hukukî niteliğinin karma isimsiz sözleşme olduğu kabul edildiğinde ise, bu sözleşmelere hangi maddî hukuk hükümlerinin uygulanacağı öğretide tartışmalıdır. Bu tartışmalar farklı teorilerden yola çıkarak bir sonuca varmaktadır³⁶. Örneğin, çeşitli tiplerin birbirini götürmesi teorisi gereğince, karma sözleşmenin unsurunu taşıyan sözleşme tiplerine ilişkin özel hükümlerin hiçbiri kıyas yoluyla dahi uygulanamamakta, bu sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar, borçlar hukukunun

³⁰ Öğretide bu görüş ayrılığının sebebinin karma sözleşme ve kendine özgü sözleşme kavramlarına ilişkin görüş birliğinin bulunmaması olduğu ileri sürülmektedir. YENİOCAK, s. 33; ALTINOK ORMANCI, s. 385.

³¹ ALTINOK ORMANCI, s. 386; GÜRZUMAR, s. 20; SKAUPY s. 2447; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 61; SCHULTHESS, s. 156; YENİOCAK, s. 33-34. Franchise sözleşmesini karma sözleşme olarak nitelendiren kararlar için bkz. Yargıtay, 11. HD, T. 29.04.2015, E. 2015/847, K. 2015/6014; İstanbul BAM, 16. HD, T. 06.02.2024, E. 2023/174, K. 2024/236; Ankara BAM, 22. HD, T. 16.05.2022, E. 2019/21010, K. 2022/690; İstanbul BAM, 37. HD, T. 14.09.2020, E. 2020/631, K. 2020/1542; İstanbul BAM, 16. HD, T. 13.02.2020, E. 2020/246, K. 2020/331; İzmir BAM, 20. HD, T. 03.02.2022, E. 2022/168, K. 2022/207 (Lexpera).

³² AYDOĞDU / KAHVECİ, s. 24, 30; EREN, s. 983; GÜMÜŞ, M. Alper: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018, s. 9; KALE, s. 30; KRAMER, A. Ernst: *Berner Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Band VI: Obligationenrecht, I. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen, I. Teilband: Unterteilband Ia Inhalt des Vertrages Unterteilband Ia Art. 19-22 OR*, Stämpfli Verlag, Bern, 1991, s. 33; KUNTALP, s. 18. Franchise sözleşmesini kendine özgü sözleşme olarak nitelendiren Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı için bkz. Yargıtay, HGK, T. 16.05.2019, E. 2017/60, K. 2019/579; Yargıtay, 11. HD, T. 29.04.2014, E. 2014/5246, K. 2014/8038; İstanbul BAM, 44. HD, T. 28.04.2022, E. 2020/901, K. 2022/733; İstanbul BAM, 37. HD, T. 29.11.2018, E. 2018/1787, K. 2018/2123; İzmir BAM, 11. HD, T. 11.05.2023, E. 2020/1518, K. 2023/708 (Lexpera).

³³ SCHLUEP, s. 855. İzmir BAM, 20. HD, T. 16.04.2021, E. 2020/265, K. 2021/342 (Lexpera).

³⁴ GÜRZUMAR, s. 20, dn. 126.

³⁵ EREN, s. 965; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 54, 59; KRAMER, s. 34 vd.; SCHLUEP, s. 797 vd.; TANDOĞAN, Haluk: *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt I*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 13; YAVUZ, Cevdet: *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt I*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 35; YENİOCAK, s. 35. Ayrıca bkz. GÜMÜŞ, s. 11-12. Yargıtay, HGK, T. 16.05.2019, E. 2017/60, K. 2019/579; İstanbul BAM, 44. HD, T. 16.09.2021, E. 2020/372, K. 2021/935 (Lexpera).

³⁶ Uygulanacak teorilere yönelik ayrıntılı bilgi için bkz. EREN, s. 959 vd.; GÜMÜŞ, s. 12-13; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 54-60; KUNTALP, s. 227-234; OKTAY, Saibe: "İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması", *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1996, Cilt 55, Sayı 1-2, s. 275 vd.; TANDOĞAN, s. 73-75; YAVUZ, s. 34.

genel hükümleri uygulanarak çözülmektedir. Ancak bu görüş, hâkimin karar verme özgürlüğünü aşırı derecede sınırlandırdığı gerekçesiyle terk edilmiştir. Soğurma teorisine göre, sözleşmede yer alan üstün veya önemli bir unsur bakımından kanunî tipin hükümleri, sözleşmenin tamamına doğrudan doğruya uygulanmakta iken bu sözleşmenin önemli olmayan unsurlarına ilişkin hükümleri dikkate alınmaz. Bu teori, taraflarca eşit önemde oldukları kabul edilen iki edimden bir tanesine üstünlük tanınmasının tarafların sözleşmenin içeriğini belirleme özgürlüğünü yok sayması nedeniyle terk edilmiştir³⁷. Buna karşılık ileri sürülen birleştirme teorisine göre, karma sözleşmeler kanunda düzenlenen sözleşme tiplerinin unsurlarından oluşmaktadır. Bu halde, franchise sözleşmesinin içerdiği sözleşme unsurları ayrılmalı, her bir unsura ilişkin uyumsuzlığa kendi hükümleri doğrudan doğruya uygulanmalıdır. Ancak bu teori de, karma sözleşmelerin bu sözleşmeyi oluşturan unsurların basit bir toplamı olmadığı, bir sentezi olduğu nedeniyle eleştirilmiştir. Bu halde çeşitli unsurların ait oldukları sözleşme tiplerine ilişkin hükümlerin birbirinden farklı ve hatta çelişkili olabileceği ileri sürülmektedir. Nihayet kıyasen uygulama ve yaratma teorisi gereğince de, kanunda düzenlenen sözleşme tiplerine ilişkin hükümler, doğrudan doğruya sözleşmeye uygulanamaz. Bu halde ancak bu sözleşme için geçerli olmaları şartıyla ve menfaatler durumu ile kanunun gayesi de dikkate alınarak kıyasen uygulanabilir. Bu halde hâkim, gerekirse bir tipe ait hükümleri kıyasen uygulayabileceği gibi, çeşitli unsurlara ait hükümleri bir tarafa bırakarak borçlar hukukunun genel esaslarına göre de bir sonuca varabilir. Bunun mümkün olmaması halinde, hâkimin örf ve âdet hukukuna başvurması; nihayetinde bir sonuç çıkmaz ise, kanun koyucu gibi davranarak bir kural koyması gerekir.

Uyumsuzlığa hangi maddî hukuk kuralının uygulanacağı, yukarıda işaret edilen her iki isimsiz sözleşme türünde de kıyas ve yaratma teorisi çerçevesinde tespit edilmektedir. Çalışma konumuz açısından franchise sözleşmesinden doğan uyumsuzlıklara uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin belirlenmesi önemlidir. Zira franchise sözleşmesinden doğan uyumsuzlıklarda görevli mahkeme, uyumsuzlığa hangi maddî hukuk hükmünün uygulanacağına bağlı olarak değişebilmektedir. Geline bu noktada, kıyas ve yaratma teorisinin her iki isimsiz sözleşme türü için de kabul edildiği dikkate alındığında, görevli mahkeme tespitinde franchise sözleşmesine hangi sözleşme türüne ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağını belirlemenin önemli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu halde, franchise sözleşmesinin hangi sözleşmelere ilişkin edimlerin bir araya gelerek kurulduğu tespit edilmelidir.

Öğretide söz konusu sözleşmenin iş görme ile kullanma ve yararlanma hakkı tanıyan sözleşmelere özgü edimlerin bir araya gelmesi ile oluştuğu ve bu sözleşmelerin objektif esaslı unsurlarını, “kullanımın devri” ve “iş görme” edimlerinin oluşturduğu kabul edilmektedir³⁸. Franchise sözleşmesinde kullanımın devri unsurunun varlığı, franchise verenin üretim, işletme veya pazarlama sistemine dahil bir sınaî mülkiyet hakkının kullanımını franchise alana devretmesi ile açıklanmaktadır³⁹. Gayrî maddî malların kullanımının devredilmesini konu edinen lisans sözleşmelerine ilişkin unsurların söz konusu sözleşmede yer alması, kullanımın devri edimine örnek olarak verilmektedir⁴⁰. Franchise sözleşmesinde iş görme unsurunun varlığı ise, franchise alanın sürümü yapma ve destekleme yükümlülüğünün mevcut olmasına bağlanmıştır⁴¹. Ancak franchise sözleşmesinde işaret edilen bu unsurlardan herhangi birinin diğerine nazaran üstün konumda olmadığı, bu nedenle de bu sözleşmelere lisans, vekalet ve hizmet sözleşmelerine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabileceği ileri sürülmektedir⁴². Bunun yanında franchise sözleşmesine tek satıcılık, kira, adı ortaklık gibi sözleşmelere ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanıp uygulanmayacağı öğretide tartışılmaktadır⁴³. Bu tartışmalar bakımından çalışma konu-

³⁷ TANDOĞAN, s. 74.

³⁸ ALTINOK ORMANCI, s. 386; GÜRZUMAR, s. 21; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 64 vd.

³⁹ ALTINOK ORMANCI, s. 386.

⁴⁰ ALTINOK ORMANCI, s. 386; GÜRZUMAR, s. 21.

⁴¹ ALTINOK ORMANCI, s. 386; GÜRZUMAR, s. 21; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 64.

⁴² ALTINOK ORMANCI, s. 386, 389; GÜRZUMAR, s. 22; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 76.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. ALTINOK ORMANCI, s. 386 vd.; GÜRZUMAR, s. 21 vd.; KIRCA, *Franchise Sözleşmesi*, s. 64 vd.

muz çerçevesinde özellik arz eden sözleşme, HMK m. 4 gereğince kira sözleşmesidir. Franchise sözleşmesi ile franchise veren çeşitli yerlerin kullanımını franchise alana bıraktığından kira sözleşmelerine ilişkin hükümlerin uygulanabilirliği değerlendirilmektedir. Ancak ticari faaliyetin gerçekleştirilmesi amacıyla bir yerin kullanımının franchise alana devredilmesi, franchise sözleşmesinin objektif esaslı unsuru arasında görülmemektedir. Bu nedenle franchise sözleşmesine kira sözleşmelerine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanmayacağı kabul edilmektedir⁴⁴.

III. FRANCHİSE SÖZLEŞMESİ BAKIMINDAN GÖREVLİ MAHKEMENİN BELİRLENMESİNDE DİKKATE ALINACAK KRİTERLER

A. Genel Olarak

Franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemeye yönelik kanunî bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, çalışmanın bu bölümünde söz konusu uyuşmazlıklarda yukarıda işaret edilen görevli mahkemenin belirlenmesine ilişkin kriterler üzerinden değerlendirme yapılacaktır. Aşağıda öncelikle uyuşmazlıkların özel mahkemelerin görev alanına girip girmediği tespit edilecektir. Bu tespit, uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükmüne, tarafların statüsüne ve/veya uyuşmazlığın konusuna göre yapılacaktır. Ardından genel mahkemelerin görev alanı, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda sulh hukuk mahkemelerinin görevli olup olmadığı değerlendirilerek tespit edilecektir.

B. Özel Mahkemelerin Görev Alanı

1. Uyuşmazlığa Uygulanacak Maddî Hukuk Hükmüne Göre

a. Sinaî Mülkiyet Kanunu'nun Uygulanması

aa. Öğreti Görüşleri

Öğretide franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemeye dair ileri sürülen görüşler, özellikle asliye ticaret mahkemesi ile fikrî ve sinaî haklar hukuk mahkemesi arasındaki görev ayrımına ilişkindir. Aşağıda açıklanan bu görüşlerin ortak noktası, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin, tarafların uyuşmazlık içerisinde bulunduğu sözleşme unsuru dikkate alınarak tespit edilmesidir.

Öğretide *Yasaman ve Yüksel*⁴⁵ tarafından, franchise sözleşmesine tescilli bir markanın konu edilmemesi halinde SMK'deki korumanın uygulanamayacağı ileri sürülmektedir. Tescilli bir markanın söz konusu olması halinde ise, aylık franchise ücret alacağına veya franchise sözleşmesinin feshi nedeniyle uğranılan zararların tazminine ilişkin uyuşmazlıkların marka ile ilgili olmadığı ve bu nedenle bu tür uyuşmazlıklar bakımından FSHHM'nin görevli olmadığı savunulmaktadır.

Öğretide *Güneş* ise, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin tarafların ihtilafı olduğu sözleşme unsuruna göre belirlenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu kapsamda yazara göre, marka veya sair sinaî hakkın kullanım hakkının devredildiği sözleşmeler bakımından bedele ve kullanılan hakkın verilmesine ilişkin çekişmelerde FSHHM, sözleşmenin sair hükümlerine dair çekişme söz konusu olduğunda ise asliye ticaret mahkemesi görevli kabul edilmelidir⁴⁶.

Öğretide *Bozgeyik*'e göre⁴⁷, franchise sözleşmesinin bölgedeki marka değer ve potansiyelinin olumsuz etkilenmesi gibi performans kaynaklı gerekçelerle franchise veren tarafından feshedilmesi

⁴⁴ ALTINOK ORMANCI, s. 387, 397.

⁴⁵ YASAMAN, Hamdi / AYOĞLU, Tolga / YUSUFOĞLU BİLGİN, Fülürya / MEMİŞ KARTAL, Pınar / YÜKSEL, Sinan H. / YASAMAN, Zeynep: *Yasaman Sinaî Mülkiyet Kanunu Şerhi, I. Cilt*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 3299.

⁴⁶ GÜNEŞ, İlhami: *Uygulamada Fikrî ve Sinaî Mülkiyet Hakları ve Haksız Rekabet Davaları*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 500. Yazar Yargıtay, 11. HD, T. 13.01.2016, E. 2015/14430, K. 2016/174 sayılı kararının emsal niteliği teşkil ettiğini ileri sürmektedir.

⁴⁷ BOZGEYİK, Hayri: *Marka Hakkının Korunması*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 208.

halinde açılacak olan cari hesap alacağının tahsili, kullanılan markanın değerinin, kalitesinin, müşteri sayısının artırılması amacıyla yapılan harcamanın tazmini davalarında genel mahkemeler görevlidir⁴⁸. Buna karşılık yazara göre, franchise verenin söz konusu sözleşme kapsamında yer alan marka lisans sözleşmesi ile kararlaştırılan yükümlülüklerin yerine getirilmediği ve ihlal edildiğinden bahisle cezai şart ve zararlarının tahsili amacıyla açtığı davanın FSHHM tarafından görülmesi gerekmektedir⁴⁹. Öte yandan yazar, taraflar arasındaki ihtilafın taraflardan birisinin bir markanın franchise alanı sıfatına sahip olup olmadığı; söz konusu sözleşmenin davacıya bu konumu getirip getirmediği, davalının bu sözleşmeyi imzalamaya yetkisi bulunup bulunmadığı konularına ilişkin olması halinde, görevli mahkemenin FSHHM olduğunu ileri sürmektedir⁵⁰.

Öğretide *Kale* ise⁵¹, franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların başlı başına marka hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar olmadığını ve bu uyuşmazlıkları çözme görevinin FSHHM'ye düşmediğini, bu uyuşmazlıklar bakımından genel mahkemelerin görevli olduğunu ileri sürmektedir. Yazara göre örneğin, sözleşmesinin aylık ücretinin ödenmemesi üzerine ortaya çıkacak uyuşmazlıkların marka hukukundan kaynaklanmaması nedeniyle açılacak davalara bakma görevi genel mahkemelerde olacaktır.

bb. Değerlendirme

Sınai Mülkiyet Kanunu m. 156 gereğince, bu Kanun'da öngörülen davalarda fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi görevlidir. SMK'nin kapsamı m. 1/2'de, "*marka, coğrafi işaret, tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin başvuruları, tescil ve tescil sonrası işlemleri ve bu hakların ihlaline dair hukukî ve cezai yaptırımları kapsar.*" şeklinde açıklanmıştır. O halde franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların Kanun'da sayılan tescilli bir sınai mülkiyet hakkına dayanması veya bu hakların ihlaline ilişkin olması halinde, uyuşmazlığa SMK'nin ilgili hükümlerinin uygulanması gerekmekte ve davaya bakma görevi, FSHHM'ye ait olmaktadır.

Yukarıda işaret edildiği üzere, franchise sözleşmesinin bir unsurunun sınai mülkiyet hakkının kullanımının devredilmesini konu edinen lisans sözleşmelerine ilişkin olması mümkündür. Bu şekilde kurulmuş franchise sözleşmesinde, uyuşmazlık konusunun lisans sözleşmelerinden kaynaklandığı hallerde, uyuşmazlığa SMK'nin bir sınai mülkiyet hakkının kullanımının lisans yoluyla devredilmesine ilişkin hükümler (SMK m. 24, 75 ve 125) kıyasen uygulanmaktadır. Buna göre, lisans alan sözleşmede yer verilen şartlara uygun davranmak zorundadır. Aksi halde hak sahibi, tescilli sınai hakından kaynaklanan haklarını lisans alana karşı ileri sürebilmektedir. İşaret edilen hükümler birlikte değerlendirildiğinde, franchise sözleşmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlığın çözümünün lisans sözleşmesine ilişkin hükümlerin değerlendirilmesini gerektirmesi halinde, görevli mahkemenin FSHHM olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu çerçevede örneğin, taraflar arasındaki ihtilafın franchise sözleşmesiyle kararlaştırılan bir markanın kullanımı sebebiyle belirlenen lisans ücretine ilişkin olması halinde, görevli mahkeme FSHHM'dir. Nitekim Yargıtayın 11. Hukuk Dairesinin (HD) kararına konu olan bir olayda⁵², dava franchise sözleşmesi ile belirlenen lisans ücretinin ödenmesi istemine ilişkin olarak FSHHM'de açılmıştır. İlk derece mahkemesince FSEK ve sınai mülkiyet haklarının ihlalinden kaynaklanan bir talep bulunmadığı gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. Ancak üst derece mahkemesi, franchise sözleşmesinin kapsamında yer alan marka lisans sözleşmesi ile kararlaştırılan ve ödenmeyen lisans ücretinin tahsili amacıyla açılan davada, tescilli bir markanın lisans sözleşmesi ile kullanılarak 556 sayılı KHK'nin 20 vd. maddelerinde düzenlendiğine

⁴⁸ Yazar, bu değerlendirmesi için Yargıtay, 11. HD, T. 01.06.2016, E. 2016/6038, K. 2016/6035 sayılı kararına atıf yapmıştır.

⁴⁹ Yazar, bu değerlendirmesi için Yargıtay, 11. HD, T. 03.10.2016, E. 2016/7281, K. 2016/7687 sayılı kararına atıf yapmıştır.

⁵⁰ Yazar, bu değerlendirmesi için Yargıtay, 11. HD, T. 27.04.2015, E. 2015/4560, K. 2015/5839 sayılı kararına atıf yapmıştır.

⁵¹ KALE, s. 30, 31. Yazar, bu değerlendirmesi için Yargıtay, 20. HD, T. 26.1.2017, E. 2026/13541, K. 2017/512; Yargıtay, 11. HD, T. 20.01.2013, E. 2013/7608, K. 2013/20990 sayılı kararlarına atıf yapmıştır.

⁵² Yargıtay, 11. HD, T. 13.01.2016, E. 2015/14430, K. 2016/174 (Lexpera).

dikkat çekerek, KHK m. 21/9 gereğince, sözleşme lisans alan tarafından ihlali edildiği takdirde, markadan kaynaklanan hakların lisans alana karşı ileri sürülebileceği gerekçesiyle görevli mahkemenin FSHHM olduğuna karar vermiştir. Yargıtay 11. HD'nin lisans bedelinin ödenmesi⁵³ yahut ödenen lisans bedelinin iadesi⁵⁴ talebine ilişkin aynı yönde verdiği başkaca kararları da bulunmaktadır. Öte yandan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 16. HD⁵⁵, talebin lisans bedelinin ödenmesi şeklinde ifade edilmediği, ancak isim ve logo bedeli, reklam marka geliştirme gelirleri adı altında istenen alacağa ilişkin dava bakımından da görevli mahkemenin FSHHM olduğuna hükmetmiştir. Aynı şekilde Yargıtay 11. HD ise⁵⁶, talebin franchise sözleşmesi kapsamında yer alan marka lisans sözleşmesi ile kararlaştırılan yükümlülüklerin yerine getirilmediği ve ihlal edildiğinden bahisle cezai şart ve zararların tahsiline ilişkin açılmış bir dava bakımından görevli mahkemenin FSHHM olduğuna karar vermiştir.

Franchise sözleşmesiyle devredilen markanın kullanım hakkının franchise alan tarafından sözleşmeye aykırı olarak “izinsiz genişletilmesi veya üçüncü kişilere devredilmesi”, sınaî mülkiyet hakkının ihlaline neden olmaktadır. Zira SMK'de bu hal (SMK m. 29/1-ç, 81/1-b ve 141/1-d), tecavüz fiilleri arasında düzenlenmiştir. Bu halde franchise veren, tecavüzden kaynaklanan talepleri (SMK m. 149) ileri sürme hakkına sahip olup söz konusu talepler bakımından görevli mahkeme, FSHHM olmaktadır. Nitekim franchise sözleşmesinin feshi kaynaklı cari hesap ve cezai şart alacağına ilişkin açılan bir davada, yargı yeri belirlenmesi için başvuru Yargıtay 20. HD, davaya bakma görevinin FSHHM olduğuna karar vermiştir. Üst derece mahkemesi kararında, sözleşmede davalının faaliyette bulunacağı bölgenin kararlaştırıldığına, ancak belirlenen yerden başka bir ilde davalının faaliyet gösterdiğine, sözleşmenin bu nedenle feshedildiğine ve fesih kaynaklı cari hesap ve cezai şart alacaklarının talep edildiğine dikkat çekerek; bu durumda markadan kaynaklanan bir uyuşmazlığın söz konusu olduğuna ve uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kuralının 556 sayılı KHK hükümleri olması gerektiğine hükmetmiştir⁵⁷.

⁵³ Yargıtay, 11. HD, T. 25.01.2018, E. 2017/5311, K. 2018/690; Yargıtay, 11. HD, T. 13.01.2016, E. 2015/14404, K. 2016/222 (Lexpera).

⁵⁴ “Mahkemece, Dairemizin 24.09.2012 tarih ve 2012/10689-14149 sayılı ilamına da dayanılmak suretiyle uyuşmazlığın dayanağı olan franchise sözleşmesinin bir çerçeve sözleşme niteliğinde olması nedeniyle genel hükümlere tabi olup, uyuşmazlık konusu alacağın belirlenmesi için de 556 sayılı KHK'nın uygulanmasını gerektirir bir durum bulunmadığından bahisle görevsizlik kararı verilmiş ise de, mahkeme kararında belirtilen ve Dairemizin 24.09.2012 tarihli ilamına konu olan taraflar arasındaki uyuşmazlık aynı sözleşmeden kaynaklanmakla beraber aynı sözleşmenin farklı hukukî sonuçlar doğuran hükümleri içermesi ve bahsi geçen karara konu ihtilafın cari hesap mutabakatı ile ilgili olması nedeniyle görev bakımından işbu davada emsal olarak dikkate alınması mümkün bulunmamaktadır. Bu bakımdan işbu davaya konu somut uyuşmazlıkta haksız fesih iddiasına dayalı olarak, 30.10.2009 tarihli franchise sözleşmesi kapsamındaki marka hakkının kullanılmasına yönelik lisans sözleşmesinden kaynaklanan bedelin istirdadının istenildiği, söz konusu lisans sözleşmesinin 556 sayılı KHK'nın 20. vd. maddelerinde düzenlendiği hususu dikkate alınarak, uyuşmazlığın anılan KHK'dan kaynaklandığı göz önüne alınmak suretiyle işin esasının incelenmesi gerekirken yazılı gerekçeyle görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay, 11. HD, T. 12.12.2013, E. 2013/7911, K. 2013/22727 (Lexpera).

⁵⁵ “İtirazın iptali talepli davanın dayanağı, İstanbul .... İcra Müdürlüğü ... E. sayılı icra dosyasında, takip dayanağı faturaların “isim ve logo bedeli”, “reklam marka geliştirme gelirleri” açıklamalı olduğu TPMK'dan gelen kayıtlardan davacı adına tescilli ...ibareli markaların bulunduğu, davacı tarafın davalı ile arasında Franchise sözleşmesi bulunduğunu ve Türkiye çapında tüm bayilerinden KDV hariç %5 Franchise İsim Hakkı Bedeli ve %2 Marka Geliştirme, Koruma, Arge, Tanıtım ve Reklam Payı Bedeli uygulamakta ve Franchise bayilerinden tahsil etmekte olduğunu beyan ettiği, Franchise sözleşmelerinden kaynaklanan tüm uyuşmazlıkların Fikri Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinin görevine girmediği, ancak Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 01/06/2016 tarihli 2016/6098 Esas, 2016/6035 Karar sayılı, 18/03/2015 tarihli 2014/18160 Esas, 2015/3696 Karar sayılı emsal kararlarından da anlaşılacağı üzere: 556 sayılı KHK'dan (6769 sayılı SMK'dan) kaynaklanan tescilli bir sınaî hakka dayalı uyuşmazlık söz konusu olduğunda yada bu hakların lisans ile kullanılmasından kaynaklanan bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda ihtisas mahkemesi sıfatıyla FSHHM'nin görevli olduğu, dava konusu uyuşmazlığın da “isim ve logo bedeli, reklam marka geliştirme gelirleri” alacağından kaynaklandığı, davaya bakma görevinin FSHHM'ne ait olduğu kanaatiyle davacı vekilinin istinaf başvurusunun kabulüne, mahkeme kararının kaldırılmasına, yargılamaya kaldığı yerden devam etmek üzere dosyanın mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.” İstanbul BAM, 16. HD, T. 30.05.2019, E. 2018/797, K. 2019/1243 (Lexpera).

⁵⁶ “Dava, taraflar arasında akdedilen 12.05.2008 tarihli sözleşme ile davacı tarafından verilen...markasının davalılarca sözleşmeye aykırı olarak kullanımından kaynaklı cezai şart, müspet ve menfi zararların tahsili istemine ilişkindir. Tescilli markanın lisans sözleşmesi ile kullanılması 556 sayılı KHK'nın 20. vd. maddelerinde düzenlenmiş bulunmaktadır. KHK'nın 21/9. maddesine göre, sözleşme şartlarının lisans alan tarafından ihlali halinde, tescilli bir markadan doğan haklar, lisans alana karşı dava yoluyla ileri sürülebilir. Somut uyuşmazlıkta davacı taraf, davalılarca franchising kapsamında yer alan marka lisans sözleşmesi ile kararlaştırılan yükümlülüklerin yerine getirilmediği ve ihlal edildiğinden bahisle cezai şart ve zararlarının tahsili amacıyla işbu davayı açmış olduğuna göre, davaya bakma görevi 556 sayılı KHK'nın 63. madde uyarınca ... Haklar Hukuk Mahkemesi'ne ait olup, mahkemece görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiş hükümün temyiz eden davacı yararına bozulması gerekmektedir.” Yargıtay, 11. HD, T. 03.10.2016, E. 2016/7281, K. 2016/7687 (Lexpera).

⁵⁷ Yargıtay, 20. HD, T. 21.04.2016, E. 2016/2308, K. 2016/4908 (Lexpera).

İstanbul BAM 14. HD'nin kararına konu olan başka bir olayda ise⁵⁸, franchise sözleşmesinin haksız feshi kaynaklı cezai şart alacağına tahsili istemine ilişkin olarak asliye ticaret mahkemesinde dava açılmıştır. İlk derece mahkemesince esasa ilişkin bir karar verilmiş, kararın istinaf edilmesi üzerine İstanbul BAM 14. HD tarafından, taraflar arasındaki uyuşmazlığın, tescilli bir markanın kullanımına yer verilen franchise sözleşmesinden kaynaklandığına, bu sözleşmede kararlaştırılan rekabet etme yasağının ihlaline ve sözleşme sonrasında tescilli markanın unsuru olduğu iddia edilen malzemelerin kullanıldığına ilişkin iddialara dayanıldığına ve anılan iddiaların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekilerek görevli mahkemenin FSHHM olduğuna karar verilmiştir.

Yukarıda işaret edilen yargı kararlarında, franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların konusu, lisans bedelinin ödenmemesi, ödenen lisans bedelinin iadesi yahut lisans sözleşmesine aykırı davranış nedeniyle uğranılan zararların tazmine ilişkindir. Bu hallerde uyuşmazlık, bir sınaî mülkiyet hakkının kullanımının devrinin konu edildiği lisans sözleşmelerinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla uyuşmazlık konusunun franchise sözleşmesinden kaynaklanması veya bu sözleşmenin bir unsurunun sınaî hakların kullanımının devredilmesine ilişkin olması, tek başına davanın FSHHM'de görülmesi için yeterli değildir. İşaret edilen kararlarda da, uyuşmazlığa SMK'nin lisans sözleşmesine ilişkin temel düzenlemelerinin yahut tecavüze ilişkin düzenlemelerin uygulanacak olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit, uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerini etkilemektedir. Dolayısıyla yukarıda işaret edilen yargı kararında görevli mahkemenin, FSHHM olarak tespit edilmesi kanaatimizce yerindedir.

Franchise sözleşmesinden kaynaklanan ve Sınaî Mülkiyet Kanunu'nda yer alan diğer maddelerin uygulanmasını gerektiren uyuşmazlıklarda da görevli mahkeme yine FSHHM'dir. Nitekim Yargıtay 11. HD tarafından franchise sözleşmesinin hükümsüzlüğü nedeniyle verilenler iadesine ilişkin asliye ticaret mahkemesinde açılan davada, uyuşmazlığın davacının tanınmış bir markanın franchise alanı olup olmadığı, davalının davacı ile bu türden bir sözleşmeyi imzalamaya yetkisi bulunup bulunmadığına ilişkin olduğu, bu uyuşmazlıkların giderilmesinin 556 sayılı KHK düzenlemelerinin tartışılmasını gerektirdiği ve bu nedenle FSHHM'nin görevli olduğu gerekçesiyle verilen görevsizlik kararının yerinde olduğuna karar verilmiştir⁵⁹. Söz konusu kararda franchise sözleşmesinin hükümsüzlüğü talebi, bir marka üzerindeki hak sahipliğinin ve markanın tanınmış olup olmadığının tespitine bağlı olarak ileri sürülmüştür. Bir marka üzerindeki hak sahipliğinin ve markanın tanınmış olup olmadığının tespiti ancak SMK'nin ilgili hükümlerinin değerlendirilmesi ile yapılabilir. Bu hususlar dikkate alındığında söz konusu kararın yerinde olduğunu söylemek mümkündür.

b. TTK'nin veya TBK'nin İlgili Hükümlerinin Uygulanması

Franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklara hangi maddî hukuk hükümlerinin uygulanacağına belirlenmesinin önemli olduğu bir başka özel mahkeme, asliye ticaret mahkemesidir. TTK m. 4 gereğince, franchise sözleşmesinin taraflarının tacir olup olmadığından bağımsız olarak uyuşmazlığa TTK'nin veya TBK'ye atıfla kabul edilen sözleşmelere ilişkin hükümlerin uygulanacak olması, mutlak ticari davaya vücut vermektedir. TTK m. 5'te, bu kapsamda kalan uyuşmazlıklar bakımından görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğu düzenlenmiştir. Örneğin, franchise sözleşmesinden sonra veya sözleşme sırasında franchise alan tarafından haksız rekabet oluşturan faaliyetlerin ger-

⁵⁸ İstanbul BAM, 14. HD, T. 15.11.2018, E. 2018/776, K. 2018/1334 (Lexpera). Aynı yönde Yargıtay kararı şu şekildedir: "Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına, taraflar arasında esas itibarıyla davacıya ait tescilli markanın davalı tarafından kullanımını da içeren 5 yıl süreli franchise sözleşmesi imzalanmış olmasına, uyuşmazlığın bu sözleşmede kararlaştırılan rekabet etme yasağının ihlali ile bakiye franchise bedelinin tahsili isteminden kaynaklanmasına, davacının sözleşme sonrasında tescilli markasının unsuru olduğunu iddia ettiği dekorasyonu ile konseptinin kullanıldığını iddia etmesine, anılan iddianın tescilli markayı da kapsar şekilde bir bütün olarak değerlendirilmesinin ihtisas mahkemesince yapılmasının gerekmesine, mahkemenin kendisini görevli kabul etmesinde bir yanlışlık bulunmamasına ... karar vermek gerekmiştir." Yargıtay, 11. HD, T. 04.02.2014, E. 2012/10309, K. 2014/1890 (Legalbank).

⁵⁹ Yargıtay, 11. HD, T. 27.04.2015, E. 2015/4560, K. 2015/5839 (Lexpera). Aynı yönde verilen karar için bkz. Yargıtay, 11. HD, 18.01.2016, E. 2015/15100, K. 2016/388 (Lexpera). Yargıtay 11. HD'nin kararına konu olan başka bir olayda, lisans sözleşmesinin geçerli şekilde kurulup kurulmadığının çekişmeli olduğu, davacının marka hakkı sahibi olup olmadığına değerlendirildiği bir davada görevli mahkemenin FSHHM olduğuna karar verilmiştir. Yargıtay, 11. HD, T. 25.01.2010, E. 2008/9088, K. 2010/661 (Lexpera).

çekleştirilmesi nedeniyle alacak taleplerine ilişkin açılan davalarda, uyuşmazlığa TTK’de düzenlenen haksız rekabete ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu halde mutlak ticari dava söz konusudur. Mutlak ticari davalarda asliye ticaret mahkemesi görevlidir (TTK m. 5). Benzer bir değerlendirme, İstanbul BAM 13. HD tarafından yapılmıştır. Söz konusu karara konu olan olayda, mahkemece haksız rekabet teşkil eden eylemlerde bulunduğu yönündeki iddiaların haksız rekabetin TTK’de düzenlenmiş olması nedeniyle mutlak ticari dava niteliği taşıdığı ve bu nedenle de davaya bakma görevinin asliye ticaret mahkemesi olduğuna karar verilmiştir⁶⁰.

Yargı yeri belirlenmesi için başvuru Yargıtay 20. HD’nin kararına konu olan başka bir olayda ise⁶¹, franchise sözleşmesinin haksız feshi nedeniyle feshin kaldırılması aksi halde ortaya çıkan zararın tazmini istemine ilişkin olarak asliye ticaret mahkemesinde dava açılmıştır. Uyuşmazlığın franchise sözleşmesinden kaynaklandığı gerekçesiyle asliye ticaret mahkemesince; uyuşmazlığın sözleşmenin hangi kısmına ilişkin ise o alt ilişkiye uygulanacak kuralları konu alan hukuk dalı esas alınarak çözülmesi gerektiği ve söz konusu uyuşmazlığın 556 sayılı KHK’nin kapsamında olmadığı gerekçesiyle de FSHM’ce görevsizlik kararı verilmiştir. Yargıtay 20. HD tarafından taleplerin genel hükümlerden kaynaklandığına ve 556 sayılı KHK’nin kapsamında yer almayan bir uyuşmazlık olduğuna dikkat çekilerek davanın asliye ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiğine karar verilmiştir. Yargıtayın farklı daireleri nezdinde aynı yönde verilen birçok karar bulunmaktadır⁶². Bu kararlarda da franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklara fikrî ve sınaî haklara ilişkin hükümlerin uygulanamayacağına tespit edilmesi halinde, genel hükümlerin uygulanacağı ve bunun neticesinde de asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu ifade edilmiştir.

Yukarıda işaret edilen kararlarda üst derece mahkemesi tarafından franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, asliye ticaret mahkemesinin görev alanı belirlenirken öncelikle söz konusu uyuşmazlığa sınaî mülkiyet haklarına ilişkin mevzuatın uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirilmekte, aksi halde uyuşmazlığa genel hükümlerin uygulanacağı belirtilerek görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğuna işaret edilmektedir. Ancak franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme belirlenirken sadece sınaî mülkiyet haklarına ilişkin mevzuatın değil, TTK ve TBK’nin ilgili düzenlemelerinin de uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirilmelidir. Genel hükümlerin uyuşmazlığa uygulanacak olması ise, tek başına uyuşmazlığın asliye ticaret mahkemesinde görülmesi için yeterli görülmemelidir. Burada ifade edilen genel hükümler ile kastedilenin TBK düzenlemeleri olduğunu varsaydığımızda, TTK m. 4’te sayılan TBK hükümlerinin dışında bir hükmün uyuşmazlığa uygulanacak olması halinde, görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olarak belirlenmesi, ancak tarafların tacir ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olmasına bağlıdır. Geline bu noktada, Yargıtayın söz konusu kararlarında görevli mahkemenin belirlenmesine ilişkin değerlendirmelerinin sonuç itibarıyla yerinde olduğu söylenebilecek olsa da gerekçenin eksik kurulduğunu ve göreve dair değerlendirmenin yönetsel olarak isabetli olmadığını söylemek mümkündür.

Öte yandan uyuşmazlığa sadece sınaî mülkiyet haklarına ilişkin mevzuatın uygulanıp uygulanmayacağına değerlendirildiği, aksi sonucun söz konusu olması nedeniyle asliye ticaret mahkemesinin

⁶⁰ İstanbul BAM, 13. HD, T. 16.06.2022, E. 2022/592, K. 2022/993 (Lexpera).

⁶¹ Yargıtay, 20. HD, T. 17.12.2015, E. 2015/12918, K. 2015/12735 (Lexpera).

⁶² Yargıtay, 20. HD, T. 22.06.2016, E. 2016/5598, K. 2016/7368; Yargıtay, 11. HD, T. 18.01.2016, E. 2015/14944, K. 2016/352; Yargıtay, 11. HD, T. 01.06.2016, E. 2016/6038, K. 2016/6035; Yargıtay, 17. HD, T. 16.10.2014, E. 2014/9969, K. 2914/13495; Yargıtay, 17. HD, T. 22.05.2014, E. 2014/4309, K. 2014/8143; Yargıtay, 17. HD, T. 13.03.2014, E. 2014/1170, K. 2014/3564 (Lexpera); Yargıtay, 17. HD, T. 07.03.2013, E. 2013/2637, K. 2013/3043; Yargıtay, 11. HD, T. 16.01.2015, E. 2014/17961, K. 2015/479; Yargıtay, 11. HD, T. 18.03.2015, E. 2014/18160, K. 2015/3696; Yargıtay, 11. HD, T. 23.06.2014, E. 2014/7225, K. 2014/11920; Yargıtay, 11. HD, T. 17.03.2013, E. 2013/7512, K. 2013/10247; Yargıtay, 17. HD, T. 05.12.2012, E. 2012/14123, K. 212/13593; Yargıtay, 17. HD, T. 28.12.2011, E. 2011/12239, K. 2011/12159 (Legalbank). Talebin franchise sözleşmesinden kaynaklanan bakiye franchise bedelinin ödenmesine ilişkin olması halinde açılan davalar bakımından benzer değerlendirmenin yapıldığı kararlar için bkz. Yargıtay, 17. HD, T. 13.11.2014, E. 2014/12122, K. 2014/15833; İstanbul BAM, 12. HD, T. 13.12.2020, E. 2019/2447, K. 2020/185 (Lexpera). Aynı yönde bkz. İstanbul BAM, 19. HD, T. 14.11.2023, E. 2023/2557, K. 2023/2320; İstanbul BAM, 37. HD, T. 14.09.2020, E. 2020/631, K. 2020/1542 (Lexpera); İstanbul BAM, 37. HD, T. 09.11.2020, E. 2020/1069, K. 2020/2106; İstanbul BAM, 16. HD, T. 13.02.2020, E. 2020/246, K. 2020/331; İstanbul BAM, 16. HD, T. 26.12.2019, E. 2019/2394, K. 2019/2819 (Legalbank).

görevli olduğuna hükmedilen kararlara da rastlanmaktadır. Bu yönde değerlendirme yapan İzmir BAM 20. HD'nin kararına konu olan bir olayda⁶³, franchise sözleşmesinin feshinden kaynaklanan alacak ve tazminat istemine ilişkin FSHHM'de dava açılmıştır. İlk derece mahkemesince uyuşmazlığın franchise sözleşmesinin feshinden kaynaklandığı, franchise sözleşmesi kapsamında franchise alana bir markanın lisans hakkının tanınmış olmasının uyuşmazlığı tek başına FSHHM'nin görev alanına sokmayacağı, zira somut uyuşmazlıkta SMK hükümlerinin uygulanmasını gerektiren bir durumun söz konusu olmadığı gerekçesiyle asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna karar verilmiştir. Kararın istinaf edilmesi üzerine İzmir BAM 20. HD tarafından yapılan değerlendirmede ilk derece mahkemesinin kararında isabetsizlik görülmemiştir. Benzer yönde bir kanaatin bulunduğu, franchise sözleşmesinin haksız feshedildiği iddiası ile alacak ve tazminat talebine ilişkin açılan başka bir davada, Yargıtay 11. HD tarafından taleplerin tescilli bir sınai hakka dayanmadığı, bu nedenle 556 sayılı KHK'dan kaynaklanan bir talebin ileri sürülmediği gerekçesiyle asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna karar verilmiştir⁶⁴. Yargı yeri belirlenmesi için başvuru İstanbul BAM 37. HD'nin kararına konu olan başka bir olayda ise⁶⁵ dava, franchise sözleşmesinin haklı nedenle feshi iddiasıyla ödenen franchise bedelinin iadesi talepli olarak asliye ticaret mahkemesinde açılmıştır. Davacının marka kullanım hakkına ilişkin itirazlarını da ileri sürdüğü ve bu uyuşmazlık bakımından davacının franchise sözleşmesi uyarınca hukuken hüküm ve sonuç doğurmaya elverişli bir marka hakkına ulaşmış olmadığı, bu konuda yanıtlanmışsa franchise sözleşmesinin geçerli olup olmadığı meselelerinin öncelikle incelenmesi gerektiği gerekçesiyle asliye ticaret mahkemesince; uyuşmazlıkta SMK hükümlerinin uygulama alanı bulmayacağı gerekçesiyle FSHHM'ce görevsizlik kararı verilmiştir. İstanbul BAM 37. HD tarafından 5846 sayılı Kanun kapsamında marka haklarına ilişkin bir ihlalin ileri sürülmemesi nedeniyle görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğuna karar verilmiştir.

Yargıtayın söz konusu kararlarında görevli mahkemenin belirlenmesine ilişkin değerlendirmelerinin sonuç itibarıyla yerinde olduğu söylenebilecek olsa da gerekçenin eksik kurulduğunu söylemek mümkündür. Zira göreve dair sadece SMK kapsamında değerlendirme yapılması, aksi halde asliye ticaret mahkemelerinin görevli kabul edilmesi, yönetsel olarak isabetli değildir. Bu halde asliye ticaret mahkemelerinin görevli mahkeme olarak kabul edilmesi için TTK m. 4'te yer alan diğer kanun hükümlerinin uyuşmazlığa uygulanıp uygulanmayacağına yahut tarafların tacir ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olup olmadığının araştırılması gerekir.

Uyuşmazlığa uygulanacak maddi hukuk hükmüne bağlı olarak görevli mahkemenin belirlenmesi başlığı altında değerlendirilebilecek diğer düzenlemeler, rekabet yasağına yönelik TBK'nin 444-447. maddeleri ile TTK'nin 123. maddesidir. Öğretide franchise sözleşmesinde yer alan rekabet yasağına aykırılık söz konusu olduğunda ilgili düzenlemelerden hangisinin uygulanacağı tartışmalıdır⁶⁶. Ancak çalışma konumuz açısından bu tartışmalara girilmesine gerek görülmemiştir. İlgili düzenlemelerden ikisi bakımından da görevli mahkeme değişiklik göstermemektedir. Zira TTK m. 4 gereğince, işaret edilen düzenlemelerin uyuşmazlığa uygulanması halinde dava, mutlak ticari dava niteliği taşımakta ve davaya bakma görevi asliye ticaret mahkemesinde olmaktadır. Nitekim sözleşmedeki rekabet etmeme yasağının ihlal edildiğinden bahisle cezai şartın tazmininin talep edildiği bir uyuşmazlıkta, yargı yerinin belirlenmesi için başvuru İstanbul BAM 37. HD⁶⁷ tarafından davanın, asliye ticaret mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerektiğine hükmedilmiştir. Mahkemenin bu kanaate varmasının gerekçeleri arasında davanın, davalının sözleşmede yer verilen rekabet yasağı hükmünü ihlal ettiği, cezai

⁶³ İzmir BAM, 20 HD, T. 24.12.2020, E. 2020/2596, K. 2020/329 (Lexpera). Aynı yönde bkz. İstanbul BAM, 16. HD, T. 26.12.2019, E. 2019/2394, K. 2019/2819; İstanbul BAM, 16. HD, T. 09.09.2022, E. 2022/1281, K. 2022/1384 (Lexpera).

⁶⁴ Yargıtay, 11. HD, T. 11.01.2016, E. 2015/14146, K. 2016/78 (Lexpera).

⁶⁵ İstanbul BAM, 37. HD, T. 18.04.2023, E. 2022/2486, K. 2023/1220 (Legalbank). Aynı yönde bkz. Yargıtay, 20. HD, T. 26.01.2017, E. 2016/13541, K. 2017/512; Yargıtay, 17. HD, T. 12.07.2013, E. 2013/8284, K. 2013/11290 (Legalbank).

⁶⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. CAN, Ozan: "Franchise Sözleşmelerinde Kararlaştırılan Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Bağlamında Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi", *Ankara Barosu Dergisi*, 2014, Sayı 1, s. 49-67; YENİOCAK, s. 128 vd.

⁶⁷ İstanbul BAM, 37. HD, T. 06.01.2020, E. 2019/1766, K. 2020/12 (Legalbank).

şart bedelinin tahsiline yönelik olduğu, uyuşmazlığın FSEK kapsamında olmaması nedeniyle FSHHM'nin görevli olmadığı ve uyuşmazlığın TBK hükümleri çerçevesinde çözümlenmesi gerektiği hususları yer almaktadır. İşaret edilen kararda rekabet yasağına ilişkin TBK hükümlerinin uygulanacak olması nedeniyle görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğuna karar verilmiştir. Nihayet, kararın sonucu bakımından yerinde, ancak markanın SMK kapsamında olması nedeniyle FSEK kapsamında yapılan değerlendirmenin eksik olduğunu söylemek mümkündür.

c. Birden Fazla Talebin Birlikte İleri Sürüldüğü Hallerde Uyuşmazlığa Uygulanacak Maddî Hukuk Hükümlerinin Farklılık Göstermesi

Franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda birden fazla talebin birlikte ileri sürülmesi mümkündür. Nitekim yukarıda işaret edilen birçok kararda franchise sözleşmesinden doğan birden fazla talep birlikte ileri sürülmüştür. Bu halde taleplerin ileri sürülüş şekline göre davaların türü, terditli dava veya davaların yığılması şeklinde ifade edilebilecektir. Taleplerin birlikte ileri sürülmesi, terditli davada HMK m. 111'de; davaların yığılmasında ise HMK m. 110'da birtakım şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar arasında talepler bakımından ortak görevli mahkemenin bulunmasına yönelik bir şart bulunmamaktadır. Ancak öğretilerde bu yönde görüşler ileri sürülmektedir⁶⁸. Davanın türünde meydana gelebilecek değişikliğin görevli mahkemenin belirlenmesine etkisi, ileri sürülen talepler bakımından uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin farklılık göstermesi halinde söz konusu olmaktadır. Franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda birden fazla talebin aynı anda ileri sürülmesi, talepler bakımından ortak görevli mahkeme şartına bağlandığı takdirde, uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin değişiklik göstermesi, taleplerin birlikte ileri sürülebilirliğini etkileyecektir.

Birlikte ileri sürülen taleplerin tamamı bakımından uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin aynı olması halinde, mahkemenin görevi bakımından bir sorun oluşmamaktadır. Bu yönde tespit yapıldığı Ankara BAM 20. HD'nin kararına konu olan bir olayda⁶⁹, lisans sözleşmesinden kaynaklanan bedelin ödenmesi ve lisans sözleşmesinin ihlalinin bir sınaî mülkiyet hakkına tecavüz oluşturması nedeniyle tazminat talebi asliye ticaret mahkemesinde terditli olarak ileri sürülmüştür. İlk derece mahkemesince davaların ayrılmasının mümkün olmadığı, bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken taleplerin marka hakkına dayandığı ve bu nedenle FSHHM'nin görevli olduğu gerekçesiyle de görevsizlik kararı verilmiştir. İstinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Ankara BAM 20. HD tarafından hem asli hem de fer'i talep bakımından 6769 sayılı SMK'nin uygulama alanı bulacağı ifade edilmiş ve bu nedenle ilk derece mahkemesinin kararı yerinde bulunmuştur. İşaret edilen kararda, birlikte ileri sürülen taleplerin her ikisi bakımından görevli mahkeme belirlenirken uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerine bağlı olarak değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme neticesinde talepler bakımından SMK'nin uygulanacağı sonucuna varılması, taleplerin terditli olarak ileri sürülmesini engellememiştir.

Birlikte ileri sürülen talepler bakımından uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin farklılık göstermesi halinde ise görevli mahkeme değişmektedir. Bu yönde tespit yapıldığı Ankara BAM 20. HD'nin kararına konu olan başka bir olayda ise, franchise sözleşmesinden kaynaklanan markaya tecavüzünün men'ine, durdurulmasına, sonuçlarının ortadan kaldırılmasına, tecavüz nedeniyle uğradığı zararların tazminine, rekabet yasağı sözleşme maddesine aykırılık nedeniyle uğradığı zararın tazminine, davalının sözleşmeyi haksız feshetmesi nedeniyle cezai şart bedelinin ödenmesine ilişkin talepler birlikte davaların yığılması şeklinde ileri sürülmüştür. Dava, FSHHM sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde görülmüş; mahkemece nispi ticari davanın söz konusu olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. Kararın istinaf edilmesi üzerine üst derece mahkemesince söz konusu talepler

⁶⁸ Terditli dava ve davaların yığılmasında görevli mahkemenin belirlenmesine ilişkin öğretilerde kabul edilen görüşler için bkz. ASLAN, s. 474 vd.

⁶⁹ Ankara BAM, 20. HD, T. 27.10.2021, E. 2021/1548, K. 2021/1365 (Lexpera).

bakımından iddiaların birlikte görülmesinin yasal bir zorunluluk olduğu gerekçesiyle daha özel bir mahkeme olan FSHHM'nin tüm talepler bakımından görevli olduğuna karar verilmiştir⁷⁰. Öncelikle belirtmek gerekir ki işaret edilen kararda, değerlendirme eksik yapılmıştır. Zira görevli mahkeme belirlenirken taleplerin davaların yığılması şeklinde ileri sürüldüğü ve bu dava türünde taleplerin birlikte ileri sürülmesinin görevli mahkemenin belirlenmesini ne şekilde etkileyeceği meselelerine yer verilmemiştir. Davaların yığılması şeklinde ileri sürülen rekabet yasağına aykırı davranış nedeniyle uğranılan zararların tazminine ilişkin talep bakımından uyuşmazlığa uygulanacak maddi hukuk hükmüne göre değerlendirme yapıldığında, yukarıda açıklanan gerekçelerle asliye ticaret mahkemeleri görevlidir. Tecavüze ilişkin diğer talepler bakımından ise SMK'nın uygulanacak olması nedeniyle görevli mahkeme FSHHM'dir. Söz konusu taleplerin birlikte ileri sürülmeleri halinde ise, görevli mahkeme belirlenirken HMK m. 110'da yer alan davaların yığılması şartlarına göre değerlendirme yapılmalıdır. Davaların yığılmasının düzenlendiği HMK m. 110'da göreve ilişkin ayrıca bir düzenlemeye yer verilmiş, sadece taleplerin birbirinden bağımsız olarak ileri sürülmesi ortak yetkili mahkeme şartına bağlanmıştır. Öğretide bu şartın, geniş anlamda görevli mahkemeyi de ifade eder şekilde kullanıldığı ileri sürülmektedir⁷¹. Bu kabul, birden fazla talebin davaların yığılması şeklinde ileri sürülebilmesi için, talepler bakımından ortak görevli mahkemenin FSHHM olmasını gerektirir. Dolayısıyla SMK'dan kaynaklanan taleplerle birlikte SMK kapsamında yer almayan bir talebin FSHHM'nde ileri sürülmesi mümkün görülmemektedir. Zira görev kurallarının kanunla belirlenecek olması, farklı mahkemelerin görev alanında bulunan bu taleplerin birlikte FSHHM'de ileri sürülmesine engel teşkil edecektir. Ancak hem talepler arasındaki bağlantı hem de ihtisas mahkemelerinin her ilde kurulmamış olması ve bu nedenle nihayetinde asliye hukuk mahkemesinde özel mahkeme sıfatıyla yargılamanın yürütülmesi dikkate alındığında, ortak görevli mahkeme şartının aranmasının hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracağı sonucuna ulaşılmaktadır.

2. Tarafların Statülerine ve Uyuşmazlığın Konusuna Göre

a. Her İki Tarafın Tacir ve Uyuşmazlığın Her İki Tarafın Ticari İşletmesi ile İlgili Olması Halinde

Türk Ticaret Kanunu m. 4/1'e göre, tarafların tacir ve uyuşmazlığın her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili olması halinde, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda nispi ticari dava söz konusu olmaktadır. TTK m. 5'e göre, nispi ticari davalarda asliye ticaret mahkemesi, görevli mahkemedir. Nispi ticari davanın şartlarının bulunmadığı hallerde, uyuşmazlık konusunun ticari iş niteliğinde olması veya ticari iş karinesi sebebiyle diğer taraf için de ticari iş sayılması, görevli mahkemenin tespitinde dikkate alınmaz. Bu halde mahkemece franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme tespit edilirken tarafların tacir olup olmadığı ve bir ticari işletmesinin bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır. Yapılan araştırma neticesinde, franchise alanın da tacir olduğu sonucuna ulaşılması ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesi ile ilgili olduğunun tespit edilmesi halinde, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda asliye ticaret mahkemesi görevlidir (TTK m. 5).

Franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda sözleşmenin feshine bağlı talepler (cari hesap alacağı, bakiye hesap alacağı, menfi ve müspet zararlar gibi) bakımından franchise verenin tacir olduğu ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Buna karşılık, ticari faaliyetlerine belki de söz konusu franchise sözleşmesi ile henüz başlayacak olan franchise alanın tacir olduğu sonucuna doğrudan ulaşılamamaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere, franchise alan franchise sistemine ilişkin faaliyetini kendi ad ve hesabına yürütmektedir. Başka bir ifadeyle franchise alan, franchise yönetimine ilişkin faaliyetlerini yürütürken franchise verenden hukuken bağımsız olarak hareket etmektedir. Ancak franchise alanın tacir olarak ifade edilebilmesi, aynı

⁷⁰ Ankara BAM, 20. HD, T. 11.12.2020, E. 2020/1587, K. 2020/1157 (Lexpera).

⁷¹ ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 327; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 344; BULUT, Uğur: *Medeni Usul Hukukunda Davaların Yığılması*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 193; PEKCANİTEZ, *Pekcanitez Usul*, s. 1095; TANNER, s. 689-690; KALE, s. 22; YILMAZ, s. 2521.

zamanda faaliyetlerinin esnaf sınırını aşan düzeyde olmasını gerektirir. Zira hem uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olması hem de dolayısıyla tarafların tacir olması buna bağlıdır. Bu çerçevede mahkemece tarafların tacir olup olmadığı araştırılmalıdır.

Franchise sözleşmesinin haksız nedenle feshedildiği iddiası ile açılan alacak ve tazminat talebine ilişkin bir davada İstanbul BAM 16. HD yukarıda işaret edilen hususlarla benzer değerlendirmelerde bulunarak bir karar vermiştir⁷². Dava, asliye ticaret mahkemesinde açılmış, mahkemece franchise sözleşmesinin mutlaka tacirler arasında yapılmasına gerek bulunmadığı; gerçek şahıslar arasında da yapılabileceği, franchise sözleşmesindeki işin ticari iş olduğu, ancak her ticari işin ticari davayı gerektirmeyeceği, davalıya ilişkin herhangi bir şirketin ortaklığı veya şahsi kaydın tespit edilemediği ve bu nedenle davalının tacir olmadığı, davanın TTK m. 4'te düzenlenen davalardan olmadığı, uyuşmazlığa BK'nin genel hükümlerinin uygulanması gerektiği gerekçeleriyle davaya bakma görevinin asliye hukuk mahkemesinde olduğuna karar verilmiştir. Kararın istinaf edilmesi üzerine, İstanbul BAM 16. HD tarafından franchise sözleşmesinin konusu ve tarafların faaliyet alanı dikkate alındığında davalının da tacir olduğuna, yapılan işin ticari iş olduğuna ve bu nedenle de uyuşmazlığın asliye ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiğine hükmedilmiştir.

Yargı yeri belirlenmesi için başvuru İstanbul BAM 37. HD'nin kararına⁷³ konu olan benzer bir olayda da, franchise sözleşmesinin gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle haklı nedenle feshi sonrası ödenen sözleşme bedelinin iadesi talebiyle asliye ticaret mahkemesinde dava açılmıştır. Franchise alanın tacir olmadığı gerekçesiyle asliye ticaret mahkemesince; davacının anılan sözleşmeyi şirket yetkilisi sıfatıyla değil, kişisel olarak imzaladığı, davacının tacir olduğu ve uyuşmazlığın da tarafların ticari işletmesinden kaynaklanması nedeniyle nispi ticari davanın söz konusu olduğu gerekçesiyle de asliye hukuk mahkemesince görevsizlik kararı verilmiştir. Olumsuz görev uyuşmazlığının giderilmesi için başvuru İstanbul BAM 37. HD ise, bir uyuşmazlığın ticari nitelikte olması için her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili ya da bu kuralın istisnalarından birinin söz konusu olması gerektiği, dosya kapsamında davalı ile davacı şirket arasında franchise sözleşmesi düzenlendiği, davalı tarafından sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmemesi nedeniyle davacının ödemiş olduğu sözleşme bedelinin iadesinin talep edildiği, davacı ve davalının tacir olduğu ve uyuşmazlığın ticari nitelikte bulunduğu gerekçeleriyle asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna hükmetmiştir.

Yukarıda işaret edilen kararlardan da görüldüğü üzere, mahkemece taraflara ilişkin yapılan araştırma neticesinde her iki tarafın da tacir olduğuna ilişkin varılan sonuç, franchise sözleşmesinin haklı nedenle veya haksız feshedildiği iddiası ile açılan alacak ve tazminat davalarında asliye ticaret mahkemesi görevli olarak belirlenmesini gerektirmiştir. İşaret edilen yargı kararlarında asliye ticaret mahkemelerinin görev alanına ilişkin karıştırılan husus, ticari iş karinesinin ticari davalar bakımından uygulanmamasıdır. TTK m 19/2'de düzenlenen ticari iş karinesi, taraflardan biri için ticari iş sayılan bir işin, diğeri için de ticari iş sayılmasını ifade etmekte olup, davanın niteliğini etkilememektedir. Bu nedenle ticari nitelikte bir işin varlığı, davanın niteliğini ticari davaya çevirmez. Geline bu noktada, üst mahkemece görevli mahkemeye ilişkin tespitin yerinde olduğunu, ancak görevli mahkeme tespit edilirken ticari iş karinesine göre değerlendirme yapılmasının TTK m. 4'e açıkça aykırılık teşkil ettiği söylenebilir.

b. Tarafların İşçi ve İşveren Olması Halinde

İş Mahkemeleri Kanunu m. 5'te, tarafların işçi, işveren veya işveren vekili olması ve uyuşmazlık konusunun ilgili düzenlemede işaret edilen kanunlardan doğan bir iş ilişkisine dayanması halin-

⁷² İstanbul BAM, 16. HD, T. 12.07.2021, E. 2021/1282, K. 2021/1432 (Lexpera).

⁷³ İstanbul BAM, 37. HD, T. 11.06.2020, E. 2020/494, K. 2020/1326 (Lexpera). Franchise sözleşmesinin feshi nedeniyle cezai şart bedeli ile bakiye cari hesap alacağının tahsil edildiği bir davada, davalının tacir olmadığı ve davanın ticari dava olarak kabul edilmesini gerektirecek bir hususun mevcut olmadığı gerekçesiyle asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğuna karar verilmiştir. İstanbul BAM, 44. HD, T. 25.11.2021, E. 2021/1450, K. 2021/1444 (Lexpera). Aynı yönde bkz. İstanbul BAM, 44. HD, T. 01.11.2021, E. 2021/1325, K. 2021/1275 (Lexpera).

de, iş mahkemelerinin görevli olduğu düzenlenmiştir. İlgili hükümde, TBK’de düzenlenen hizmet sözleşmelerine tabi işçi ve işverenler arasında kurulan iş ilişkisine de işaret edilmiştir. Dolayısıyla söz konusu ilişkiden doğan ve tarafların işçi ve işveren olduğu davalarda görevli mahkeme iş mahkemeleridir. Meseleyi çalışma konumuz açısından değerlendirdiğimizde, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda iş mahkemelerinin görevli kabul edilmesinin mümkün olmadığını söylemek mümkündür.

Franchise alanın sürümü yapma ve destekleme yükümlülüğü, franchise sözleşmesinin “iş görme” unsurunu teşkil etmektedir. Bu unsur, hizmet sözleşmesine ilişkin olup ve franchise sözleşmesinin esaslı unsurunu teşkil etmektedir. Bu nedenle hizmet sözleşmesi ile ilgili düzenlemelerin franchise sözleşmesine kıyasen uygulanabileceği ileri sürülebilir. O halde denilebilir ki, franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların hizmet sözleşmesine özgü bir unsurdan kaynaklanması halinde, TBK’nin ilgili düzenlemelerinin franchise sözleşmesine uygulanması mümkündür. Ancak bu uyuşmazlıklarda iş mahkemelerinin görevli olması, ayrıca franchise alan ve franchise verenin bu ilişkide işçi ve işveren statüsünde bulunmasını gerektirir. Yukarıda işaret edilen benzer gerekçelerle, franchise alanın ve franchise verenin bu ilişkide işçi ve işveren statüsünde bulunmadığı kabul edilmelidir. Tüm bu nedenlerle franchise sözleşmesinden kaynaklanan ve iş mahkemelerinin görevli olduğu bir uyuşmazlığın söz konusu olamayacağını söylemek mümkündür.

İstanbul BAM 13. HD tarafından bu konuda önemli bir karar verilmiştir⁷⁴. Söz konusu karara konu olayda, uyuşmazlık franchise sözleşmesinin feshinden kaynaklanan alacak ve haksız rekabet teşkil ettiği ileri sürülen eylemlerin önlenmesi ve durdurulması istemine ilişkin olarak asliye ticaret mahkemesinde açılmıştır. İlk derece mahkemesi verdiği kararda, franchise sözleşmesinin Yargıtayın 19. HD. E. 2001/819, K. 2001/4917 sayılı ilamında “*Franchising bir ürün veya hizmetin imtiyaz hakkına sahip tarafın belirli bir süre şart ve sınırlamalar dahilinde işin yönetim ve organizasyonuna ilişkin bilgi ve destek sağlamak suretiyle imtiyaz hakkına konu ticari işleri yürütmek üzere ikinci tarafa verdiği imtiyazdan doğan uzun süreli bir iş ilişkileri bütünü olup, birbirinden bağımsız iki tarafı bir araya getiren sözleşmesel ilişki*” şeklinde tanımlandığına öncelikle dikkat çekmiştir. Gerekçeli kararın devamında, davaya konu ilişkinin taraflar arasındaki iş ilişkisi kapsamında olduğuna, iş sözleşmesinden sonraki döneme ilişkin rekabet etmeme yasağının TBK m. 444 vd. düzenlendiğine ve İMK gereğince de TBK’de düzenlenen hizmet sözleşmesine tabi işçiler ile işveren arasında, iş ilişkisi nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukukî uyuşmazlığın iş mahkemelerinde görülmesi gerektiğine, ayrıca davanın her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili olmaması nedeni ile ticari dava olmayacağına ve taraflardan yalnızca birinin ticari işletmesi ile ilgili olması halinde de ticari dava sayılmayacağı gerekçeleriyle görevsizlik kararı verilmiştir. Kararın istinaf edilmesi üzerine İstanbul BAM 13. HD ise, taraflar arasındaki sözleşmenin konusunun, davalının sözleşmede yazılı işyeri adresinde, davacıya ait markanın kullanımı ile hizmet sağlamak olduğuna, davalının tacir olarak hareket ettiğine franchise sözleşmesinin konusunun ve taraflarının faaliyet alanı dikkate alındığında, sözleşmenin iş veya hizmet sözleşmesi niteliğinde olmadığına, zira tarafların tacir, yapılan işin ticari iş mahiyetinde bir iş ve dolayısıyla davanın ticari dava olduğuna karar verilmiştir. Öte yandan üst derece mahkemesine göre, haksız rekabet teşkil eden eylemlerde bulunduğu yönündeki iddialar, haksız rekabetin TTK’de düzenlenmiş olması nedeniyle mutlak ticari dava niteliği taşımaktadır. Tüm bu nedenler dikkate alınarak verilen kararda asliye ticaret mahkemeleri bu davada görevli mahkeme olarak kabul edilmektedir.

Söz konusu kararda işaret edildiği üzere, franchise sözleşmesinin taraflarının birbirinden hukuken bağımsız tacir olarak hareket etmeleri bu sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin iş mahkemeleri olarak belirlenmesini engellemektedir. Bu nedenle kararın hukuken yerinde olduğu kanaatindeyiz.

⁷⁴ İstanbul BAM, 13. HD, T. 16.06.2022, E. 2022/592, K. 2022/993 (Lexpera).

C. Genel Mahkemelerin Görev Alanı

Franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından genel mahkemelerin görevli olması da mümkündür. Yukarıda işaret edildiği üzere uyuşmazlığa SMK, FSEK, TTK veya TBK'nin ilgili hükümlerinin uygulanmaması ve tarafların tacir ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olmaması halinde, asliye hukuk mahkemesi görevlidir.

Yargı yerinin belirlenmesi için başvuru İstanbul BAM 37. HD kararına konu olan bir olayda⁷⁵, franchise sözleşmesinden doğan bedelin ödenmemesi nedeniyle asliye ticaret mahkemesinde alacak davası açılmıştır. Uyuşmazlığın taraflarının tacir ve uyuşmazlığın TTK'de düzenlenen veya TTK'de sayılan hususlara ilişkin olmaması nedeniyle ticari dava niteliğinde olmadığı gerekçesiyle asliye ticaret mahkemesince görevsizlik kararı verilmiştir. Kararın gerekçesinde, uyuşmazlık konusunu oluşturan franchise sözleşmesinin ticari faaliyetler sebebiyle imzalandığı; faturanın düzenlendiği tarih itibarıyla davalının da tacir olduğu konusunda tereddüt bulunmadığı, TTK'nin 4/1 maddesine göre davanın niteliğinin ticari olduğu hususlarına vurgu yapılmıştır. İstanbul BAM 37. HD, dosyada yer alan belgelere göre davalının tacir olmadığına ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesinden kaynaklanmadığına ve bu nedenle asliye hukuk mahkemesince genel hükümler çerçevesinde giderilmesi gerektiğine karar vermiştir. Benzer olarak nitelendirilebilecek ve franchise sözleşmesinin imzalanacağı düşüncesiyle ödenen bedelin iadesi talebiyle açılan davada, yargı yerinin belirlenmesi için başvuru İstanbul BAM 37. HD, uyuşmazlığın genel hükümler çerçevesinde asliye hukuk mahkemesince görüleceğine hükmetmiştir⁷⁶.

İstanbul BAM 16. HD'nin yakın tarihli başka bir kararında da⁷⁷ franchise sözleşmesinin feshi nedeniyle ödenen bedelin iadesine ilişkin açılan davada tarafların tacir ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olması nedeniyle asliye ticaret mahkemesi görevli olarak belirlenmiştir. Buna karşılık Yargıtay 11. HD'nin kararına konu olan franchise sözleşmesinin feshi halinde ödenen bedelin iadesinin asliye ticaret mahkemesinde ileri sürüldüğü başka bir davada ise⁷⁸, ilk derece mahkemesince uyuşmazlığın tescilli markaya ilişkin imzalanan franchise sözleşmesinden kaynaklanması nedeniyle FSHM'nin görevli olduğuna hükmedilmiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 11. HD tarafından temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.

İşaret edilen kararlarda dava, franchise bedelinin ödenmemesi yahut ödenen bedelin iadesi istemi-ne ilişkin olarak açılmıştır. Bu halde uyuşmazlık, franchise sözleşmesinin lisans sözleşmesine ilişkin unsurundan kaynaklanmamakta ve uyuşmazlığa bu nedenle SMK hükümleri uygulanmamaktadır. SMK hükümlerinin uygulanmadığı uyuşmazlıklar bakımından asliye ticaret mahkemelerinin görevli kabul edilmesi, üst derece mahkemesince verilen kararlarda olduğu gibi TTK m. 4 gereğince tarafların tacir ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olup olmadığının değerlendirilmesini gerektirir. Değerlendirme neticesinde kararlarda, görevli mahkemenin taraflar tacir ise asliye ticaret mahkemesi, aksi takdirde asliye hukuk mahkemesi olarak belirlenmesi kanaatimizce yerindedir. Buna karşı-

⁷⁵ İstanbul BAM, 37. HD, T. 12.03.2024, E. 2023/3121, K. 2024/891 (Lexpera). Aynı yönde bkz. Konya BAM, 6. HD, T. 24.03.2023, E. 2021/1577, K. 2023/669; İzmir BAM, 17. HD, T. 28.12.2021, E. 2021/2405, K. 2021/1873 (Lexpera).

⁷⁶ İstanbul BAM, 37. HD, T. 27.09.2022, E. 2022/91, K. 2022/2282 (Lexpera). Aynı yönde bkz. İstanbul BAM, 37. HD, T. 29.11.2018, E. 2018/1787, K. 2018/2123; İstanbul BAM, 45. HD, T. 07.02.2024, E. 2021/146, K. 2024/156; İstanbul BAM 12. HD, T. 12.02.2020, E. 2019/2310, K. 2020/196 (Lexpera).

⁷⁷ “Davaya konu uyuşmazlığın Franchise Sözleşmesi’nden kaynaklandığı anlaşılıyorsa da, bu husus davanın Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinde görülmesi için yeterli değildir. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu 156/1 maddesinde; “Bu Kanunda öngörülen davalarda görevli mahkeme Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi ve Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesidir” hükmü düzenlenmişse de, Franchise Sözleşmeleri SMK’da düzenlenmiş değildir. Somut uyuşmazlıkta, davacının talebi sözleşmenin feshi nedeniyle davalıya ödenen bedelin iadesine ilişki olduğu, davada herhangi bir sınai mülkiyet hakkına dayanılmadığı gibi, bu hakların ihlalden bahsedilmediği, ticari nitelikteki franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlığın çözümünde Borçlar Kanunu ve TTK hükümleri uygulanacağı ve Ticaret Mahkemesinde görülmesi gerektiği, mahkemenin yazılı gerekçe ile görevsizlik kararı vermesinin yerinde olmadığı kanaatiyle, davalı vekilinin istinaf başvurusunun kısmen kabulüne kısmen reddine, mahkeme kararının kaldırılarak, dosyanın yargılamaya devam edilmek üzere kararı veren mahkemeye gönderilmesine karar verilmiştir.” İstanbul BAM, 16. HD, T. 02.06.2022, E. 2022/517, K. 2022/1008, (Lexpera).

⁷⁸ Yargıtay, 11. HD, T. 28.09.2015, E. 2015/8750, K. 2015/9565 (Lexpera).

lık Yargıtay 11. HD'nin yukarıda işaret edilen kararına ise taraflar arasındaki uyuşmazlığın lisans sözleşmesine yönelik olmaması nedeniyle katılmamaktayız.

Franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından asliye hukuk mahkemesinin görevli olması, uyuşmazlığın sulh hukuk mahkemesinin görev alanına girmemesine bağlıdır. Sulh hukuk mahkemesinin görevi, HMK m. 4'te düzenlenmiş olup ve bu düzenlemede konumuz açısından özellik arz eden husus, kira sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklardır. Zira kanun koyucu kira sözleşmesinden doğan tüm uyuşmazlıklarda görevli mahkemeyi sulh hukuk mahkemesi olarak kabul etmiştir. Meseleyi bu açıdan ele aldığımızda, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, kira sözleşmesi hükümlerinin uygulama alanı bulup bulmadığı değerlendirilmelidir. Yukarıda belirtildiği üzere franchise sözleşmesi, isimsiz sözleşme olması nedeniyle birden çok sözleşmeye ait unsuru içerisinde barındırmakta olup, bu unsurlardan birini de kira sözleşmesinin aslı edimi oluşturmaktadır. Zira söz konusu sözleşme ile franchise veren tarafından franchise sisteminin işletilmesi için gerekli araçların veya hizmetlerin sürdürüleceği çatılı işyerinin kullanımı devredilebilir. Ancak bu hallerde yukarıda ifade edildiği üzere, franchise sözleşmesine kira sözleşmesi hükümlerinin kıyasen uygulanması söz konusu değildir. Geline bu noktada, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda sözleşme kira sözleşmesinin unsurlarını taşısa dahi sulh hukuk mahkemesinin görevli olamayacağını söylemek mümkündür.

Franchise sözleşmesinin çerçeve sözleşme niteliği taşıması, franchise sisteminin uygulanması aşamasında birçok ayrı sözleşme yapılmasını da gerektirmektedir. Örneğin, franchise veren franchise sözleşmesi ile kendi belirlediği bir yerde sözleşme konusu faaliyetin yürütülmesini talep edebilir. Bu durumda, franchise verenin üçüncü bir kişiden kiraladığı taşınmazın kullanım hakkını franchise alana devretmesi ile bir alt kira sözleşmesi kurulmaktadır. Alt kira sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda ise, uyuşmazlığın franchise sözleşmesinden değil, kira sözleşmesinden kaynaklandığı ve kira sözleşmesine ilişkin hükümlerin bu uyuşmazlığa doğrudan uygulanması gerektiği kabul edilmelidir. Bu halde görevli mahkeme HMK m. 4 gereğince, sulh hukuk mahkemesidir.

İşaret edilen konuda önem arz eden bir karar, yargı yeri belirlenmesine ilişkin hususlarda görevli olan Yargıtay 20. HD tarafından verilmiştir⁷⁹. Söz konusu olayda, franchise sözleşmesi ile taraflar, davalının davacı şirkete ait marka adı altında ve davacı şirket tarafından uygun bulunan yerde faaliyet göstereceği hususunda anlaşmıştır. Faaliyetin yürütüleceği yer, davacı şirket tarafından kiralanmış ve davalı şirketle alt kira sözleşmesi imzalanmıştır. Dava, taraflar arasında ödenmeyen kira bedeline ilişkin olarak asliye ticaret mahkemesinde açılmıştır. Uyuşmazlığın kira sözleşmesinden kaynaklandığı gerekçesiyle asliye ticaret mahkemesince; uyuşmazlığın taraflar arasındaki ticari ilişkiden kaynaklandığı gerekçesiyle sulh hukuk mahkemesince görevsizlik kararı vermiştir. Yargıtay 20. HD ise, davacının talep ettiği alacağın kira alacağı olması nedeniyle uyuşmazlığın sulh hukuk mahkemesince görülmesi gerektiğine hükmetmiştir. Benzer bir değerlendirmenin yapıldığı İstanbul BAM 37. HD kararında da⁸⁰, franchise sözleşmesi gereğince kurulan kira sözleşmesinde, kira ilişkisinin feshi nedeniyle ödemeye ilişkin uyuşmazlık bakımından sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğu ifade edilmiştir. Buna karşılık, Ankara BAM 22. HD kararına konu olan ve kiracılık sıfatının tespiti istemiyle sulh hukuk mahkemesinde açılan davada⁸¹, tarafların tacir olduğu; uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesinden kaynaklandığı, bu nedenle davanın asliye ticaret mahkemesinde görülmesi gerektiği gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. Karara karşı, uyuşmazlığın taraflar arasındaki kira ilişkisinden kaynaklandığı, HMK m. 4 gereğince kira ilişkisinden kaynaklı tüm davaların sulh hukuk mah-

⁷⁹ Yargıtay, 20. HD, T. 25.11.2016, E. 2016/11772, K. 2016/11186 (Legalbank). Aynı yönde bkz. Yargıtay, 6. HD, T. 30.06.2015, 2014/10993, K. 2015/6672 (Legalbank).

⁸⁰ "Somut olayımızda; dava konusu uyuşmazlık, davacı ile davalı arasındaki yapılan kira ilişkisinin feshi nedeni ile fazladan haciz baskısı altında ödenen kira ve aidat bedelinin istirdadına yönelik olduğu; alt kira ilişkisinin taraflarından kaynaklanmadığı gibi franchising ve marka lisans sözleşmesinde kaynaklanmadığı, uyuşmazlık kira ilişkisinden kaynaklanmakla davanın İstanbul Anadolu 6. Sulh Hukuk Mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerekir." İstanbul BAM, 37. HD, T. 30.12.2021, E. 2021/984, K. 2021/2210 (Lexpera).

⁸¹ Ankara BAM, 22. HD, T. 6.11.2020, E. 2020/1169, K. 2020/1342 (Lexpera).

kemesinin görev alanında olduğu, bu nedenle görevsizlik kararı verilmesinin hatalı olduğu gerekçeyle istinaf yoluna başvurulmuş, ancak bölge adliye mahkemesince ilk derece mahkemesinin kararı yasaya aykırı bulunmamıştır.

Yukarıda işaret edilen kararlarda görüldüğü üzere, her ne kadar taraflar arasında franchise sözleşmesi bulunsa da uyuşmazlık bu sözleşmeden değil⁸², taraflar arasında franchise sözleşmesi gereği kurulan ayrı bir kira sözleşmesinden doğmaktadır. O halde, kira ilişkisinden doğan uyuşmazlıklarda (kira bedelinin ödenmesi, kiracılık sıfatının tespiti, kira ilişkisinin feshi nedeniyle ödeme gibi) görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemesi olarak belirlenmesi yerindedir. Buna karşılık, Ankara BAM 22. HD'nin vermiş olduğu kararda ise kiracılık sıfatının tespitine ilişkin olarak açılan davada, franchise sözleşmesinin taraflarının tacir olması nedeniyle asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğuna karar verilmesine HMK m. 4'ün açık düzenlemesi doğrultusunda katılmamaktayız.

SONUÇ

Franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, davaların hangi mahkemede açılacağı bu çalışmada tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda sözleşmenin feshi halinde feshin haklı veya haksız nedenle yapılmasına veya davanın franchise alan yahut veren tarafından açılmasına veyahut talebin cari hesap alacağı, bakiye hesap alacağı, franchise bedeli, müspet ve menfi zararların tazmini istemlerine ilişkin olmasına bağlı kalınmamıştır. Zira franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda hangi mahkemenin görevli olduğuna ilişkin kanunî bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle görevli mahkemenin tespitinde, genel kriterler üzerinden değerlendirme yapılmalıdır. Hukuk sistemimizde görevli mahkeme, uyuşmazlığın konusu ve/veya tarafların statüleri yahut uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerine göre belirlenmektedir.

Franchise sözleşmesinin hukukî niteliği isimsiz sözleşmedir. İsimsiz sözleşmelere uygulanacak maddî hukuk hükümleri, tartışmalı olan türlerin (karma ve kendine özgür sözleşme) her ikisinde de kıyas ve yaratma teorisi çerçevesinde tespit edilmektedir. Franchise sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlığa sözleşmede kararlaştırılan hükümlerin yanı sıra, SMK, TTK ve TBK'nin ilgili hükümleri uygulanabilmektedir. Franchise alan ve franchise veren, bu sözleşmede birbirinden bağımsız tacir konumunda olabilmekte ve uyuşmazlık tarafların ticari işletmesinden doğabilmektedir. Franchise sözleşmesinin işaret edilen özellikleri bu sözleşmeden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme tespit edilirken dikkate alınacak kriterler bakımından önem arz etmektedir. Bu nedenle görevli mahkeme tespit edilirken bu hususlar araştırılarak değerlendirme yapılmalıdır.

Franchise sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlık için görevli mahkeme belirlenirken ilk olarak o uyuşmazlığın çözümünde özel mahkemelerin görevli olup olmadığı tespit edilmelidir. Uyuşmazlığın özel bir mahkemenin görev alanında olmaması halinde, genel mahkemeler görevli kabul edilmelidir. Bu çerçevede, ilk olarak franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklara uygulanacak maddî hukuk hükümlerine göre bir değerlendirme yapılmalıdır. Ancak franchise sözleşmesinin hukukî niteliğinin isimsiz sözleşme olması uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin tespitinde birtakım tereddütlere neden olmaktadır. Zira franchise sözleşmesi, kanunda düzenlenmiş veya düzenlenmemiş birçok sözleşme unsurunu içerisinde barındırmaktadır. Bu noktada, isimsiz sözleşmelere uygu-

⁸² Uyuşmazlığın franchise sözleşmesinden değil, taraflar arasındaki haksız fiil ilişkisinden doğduğu tespit edilen başka bir davada asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğuna karar verilmiştir. Söz konusu karar şu şekildedir: "Yukarıda da belirtildiği gibi davacı kurum, davalıların sebebiyet vermiş olduğu zararını haksız fiil hükümleri çerçevesinde davalılardan tahsilini istemektedir. Davalılardan ... dava dışı şirketin müdürüdür. Diğer davalılar ise davacı kurumun memur çalışanlarıdır. Davacı tarafın, davacı kurum ile dava dışı şirket arasında imzalanan franchising sözleşmesine dayanarak ortaya çıkan kurum zararını, dava dışı şirketin yetkilisi olan ... ve davacı kurum çalışanı olan diğer davalıların eylem birliği halinde hareket etmesinin sonucunda meydana geldiğini belirterek haksız fiil hükümlerine dayanarak alacak talebinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu haliyle taraflar arasındaki uyuşmazlık TTK'nun 4. maddesinde belirtildiği şekilde mutlak ya da nispi nitelikte ticari dava niteliğinde değildir. Dolayısıyla asliye ticaret mahkemesinde uyuşmazlığın çözümünde görevli mahkeme olmayacaktır. Açıklanan bu nedenlerle tarafların istinaf itirazları incelenmeksizin HMK'nun 355. maddesi gereğince görev kamu düzenine ilişkin olduğu gözetilerek, Dairemizce resen istinaf incelemesi yapılmış, mahkemece verilen karar kaldırılarak, görev konusunda bir karar verilmek üzere dosyanı mahkemesine gönderilmesine karar vermek gerekmiştir." Ankara BAM, 22. HD, T. 28.12.2021, E. 2021/582, K. 2021/2198 (Lexpera).

lanacak maddî hukuk hükümleri tespit edilirken kullanılacak kıyas ve yaratma teorisi esas alınmalı ve bunun neticesinde uyuşmazlığa hangi sözleşme unsurunun kıyasen uygulanacağı tespit edilmelidir. Franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda SMK'nin uygulama alanı bulması halinde görevli mahkeme FSHHM'dir. TTK'nin veya TBK'nin uygulama alanı bulması halinde ise, ilgili hükmün TTK m. 4'te yer alan mutlak ticari davaya vücut veren düzenlemelerden biri olması halinde, asliye ticaret mahkemesi görevlidir. Öte yandan franchise sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerinin değişiklik göstermesi, taleplerin birlikte ileri sürülebilirliğini de etkilemektedir. Zira hukuk sistemimizde taleplerin davaların yığılması veya terditli dava şeklinde birlikte ileri sürülmesini ortak görevli mahkeme şartına bağlayan görüşler bulunmaktadır.

Franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığa uygulanacak maddî hukuk hükümlerine göre görevli mahkemenin belirlenemediği hallerde ise, sözleşmenin taraflarının tacir ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olup olmadığı tespit edilmelidir. Zira bu şartlar birlikte gerçekleştiğinde, nispi ticari dava söz konusu olup ve bu husus, görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olarak belirlenmesini etkilemektedir. Aksi halde, franchise sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda sulh hukuk mahkemesinin görev alanına giren bir uyuşmazlığa rastlamak mümkün görülmediğinden asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu sonucuna ulaşılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ALANGOYA, Yavuz / YILDIRIM, M. Kâmil / DEREN YILDIRIM, Nevhis: *Medeni Usûl Hukuku Esasları*, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- ALTINOK ORMANCI, Pinar: “Franchise Sözleşmesinin Haklı Sebep Feshinde Hizmet ve Adi Ortaklık Sözleşmelerine İlişkin Hükümlerden Yararlanılıp Yararlanılamayacağı Sorunu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2013, Cilt 4, Sayı 13, s. 377-402.
- ANSAY, Sabri Şakir: *Hukukta Yargılama Usûlleri*, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1960.
- ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder / TAŞPINAR AYVAZ, Sema / HANAĞASI, Emel: *Medeni Usûl Hukuku*, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- ASLAN, Ali Çetin: *Medeni Usûl Hukukunda Görev*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.
- ATALI, Murat: “Hukuk Yargılamamızda Genel Mahkemeler, Görev Kavramı ve Görevsizlik Kararı”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1995, Prof. Dr. Halil Cin’e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı Özel Sayısı, s. 525-551.
- ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin: *Medeni Usûl Hukuku*, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- AYDOĞDU, Murat / KAHVECİ, Nalan: *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- BERKİN, Necmettin Mehmet: *Tatbikatçılara Medeni Usûl Hukuku Rehberi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1981.
- BİLGE, Necip / ÖNEN, Ergun: *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1978.
- BOZGEYİK, Hayri: *Marka Hakkının Korunması*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- BUDAK, A. Cem: “Yargıtay’ın 2000-2003 Yılları Arasında Yayımlanan Medeni Usûl Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi”, *Medeni Usûl ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı II-III*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2007, s.75-138.
- BUDAK, A. Cem / KARAASLAN, Varol: *Medeni Usul Hukuku*, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2023.
- BULUT, Uğur: *Medeni Usul Hukukunda Davaların Yığılması*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- CAN, Ozan: “Franchise Sözleşmelerinde Kararlaştırılan Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Bağlamında Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2014, Sayı 1, s.49-67.
- ERDÖNMEZ, Güray: *İş Mahkemeleri ve İş Mahkemelerinde Yargılama Usûlü*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1998.
- EREN, Fikret: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- GÖKSU, Mustafa: “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Tadili İhtiyacı ve Bu Konudaki Tasarı Taslağının Değerlendirilmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2017, Sayı 32, s. 61-93.
- GÖRGÜN, L. Şanal / BÖRÜ, Levent / KODAKOĞLU, Mehmet: *Medeni Usûl Hukuku*, 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- GÜMÜŞ, M. Alper: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018.
- GÜNEŞ, İlhami: *Uygulamada Fikrî ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Haksız Rekabet Davaları*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- GÜRZUMAR, Osman Berat: *Franchise Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerin Temelini Oluşturan “Sistem”lerin Hukuken Korunması*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- KALE, Serdar: *Marka Davalarında Yargılama Usûlü*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- KARAFAKİH, İ. Hakkı: *Hukuk Muhakemeleri Usûlü Esaslar*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara, 1952.
- KARSLI, Abdurrahim: *Medeni Muhakeme Hukuku*, 4. Baskı, Alternatif, İstanbul, 2014.
- KIRCA, Çiğdem: *Franchise Sözleşmesi*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997 (Franchise Sözleşmesi).
- KIRCA, İsmail: “Nispi Ticari Davaya Dair”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2017, Cilt 33, Sayı 1, s. 55-61.

- KRAMER, A. Ernst: *Berner Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Band VI: Obligationenrecht, 1. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen, 1. Teilband: Unterteilband 1a Inhalt des Vertrages Unterteilband 1a Art. 19-22 OR*, Stämpfli Verlag, Bern, 1991.
- KUNTALP, Erden: *Karışık Muhtevalı Akit*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2013.
- KURU, Baki / AYDIN, Burak: *Medeni Usûl Hukuku El Kitabı, Cilt I*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- OKTAY, Saibe: “İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1996, Cilt 55, Sayı 1-2, s. 263-296.
- PEKCANITEZ, Hakan: “Medenî Usûl Hukuku’nda Görev Kurallarının Zaman İtibariyle Uygulanması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt 4, Sayı 2, s. 163-192.
- PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet: *Medeni Usûl Hukuku*, 9. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- PEKCANITEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya (Ed.): *Pekcanitez Usûl, Medeni Usûl Hukuku, Cilt I*, 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Yazar, Pekcanitez Usûl).
- PEKCANITEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet / AKKAN, Mine / TAŞ KORKMAZ, Hülya (Ed.): *Pekcanitez Usûl, Medeni Usûl Hukuku, Cilt II*, 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Yazar, Pekcanitez Usûl).
- POSTACIOĞLU, İlhan / ALTAY, Sümer: *Medeni Usûl Hukuku Dersleri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.
- SCHLUEP, R. Walter: *Innominatverträge, Separatdruck aus “schweizerisches Privatrecht”, Bd.VIII/1/2. OR-Besondere Verhältnisse*, Helbing & Lichtenhahn Verlag, Basel-Stuttgart, 1979.
- SCHULTHESS, Victor: *Der Franchise-vertrag nach schweizerischem Recht*, Schulthess Polygraphischer Verlag, Zürich, 1975.
- SKAUPY, Walther: “Das ‘Franchising’ als zeitgerechte Vertriebskonzeption”, *Der Betrieb*, 1982, Sayı 47, s. 2446-2450.
- TANDOĞAN, Haluk: *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt I*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.
- TANRIVER, Süha: *Medeni Usûl Hukuku, Cilt I*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- TOPÇUOĞLU, Metin: “Franchise Sözleşmesinde Bağlayıcı Kayıtlar ve Rekabet Hukuku”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 2003, Cilt 22, Sayı 1, s. 113-154.
- TURGUT, Oya: *İş Yargılaması Usûl Hükümleri*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- ULUKAPI, Ömer: *Medeni Usûl Hukuku*, Mimoza Yayınları, Konya, 2015.
- UMAR, Bilge: *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: *Medeni Yargılama Hukuku*, Yazarın Kendi Yayını, İstanbul, 2000.
- YASAMAN, Hamdi / AYOĞLU, Tolga / YUSUFOĞLU BİLGİN, Fülürya / MEMİŞ KARTAL, Pınar / YÜKSEL, Sinan H. / YASAMAN, Zeynep: *Yasaman Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi, I. Cilt*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- YAVUZ, Cevdet: *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt I*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2022.
- YENİOCAK, Umut: *Franchise Sözleşmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- YILMAZ, Ejder: *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Cilt I*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.